

Special Performance (First Scene) No. 3 ————— 2018

Vladimír Židlický | Zvláštní představení (první obraz) č. 3 | 2018

Stredoeurópsky dom fotografie,
Prepoštská 4, P. O. Box 290, 814 99 Bratislava

www.sedf.sk

Maryam Firuzi

Umenie je pre mňa oknom nádeje, bez ktorého by som nedokázala prežiť.

Maryam Firuzi sa narodila v iránskom meste Šíráz v roku 1986. Veľmi skoro sa začala venovať perzskej kaligrafii a maliarstvu, neskôr literatúre. Študovala matematiku aj softvérové inžinierstvo, bakalársky diplom zo scenáristiky a magisterský diplom z filmových štúdií získala na Art University v Teheráne (2016), kde žije a tvorí nielen v oblasti filmu. Živí sa tiež ako umelecká fotografka na voľnej nohe a výtvarná umelkyňa. Zaujima sa o tému slobody a o hlas žien v spoločnosti. Jej prvá fotografická séria, *Reading for Tehran Streets (Čítanie uliciam Teheránu)*, bola ovplyvnená rôznymi umeleckými formami; od filmového rozprávačstva až po perzskú poéziu a maľbu. Okrem medzinárodného uznania získala táto séria v septembri 2018 Alfred Fried Peace Award (rovnakú cenu získala autorka opäť aj v roku 2022). V roku 2022 tiež vyhrala Women in Photo Award vo Francúzsku. Jej ostatný krátky film, *The Provisional Deaath of Bees (Provizórna smrť včiel)*, bol uvedený na tucte filmových festivalov a okrem iného získal ocenenie za najlepší krátky film na Mediterranean Film Festival v Cannes. Jej prvá samostatná výstava, *Reading for Tehran Streets (Čítanie uliciam Teheránu)*, je kombináciou rozprávačstva, poézie a inscenenovaj fotografie s hlbokým spoločenským a kultúrnym podtextom. Štyri z jej fotografických zbierok boli vystavené počas festivalu La Gacilly Baden Photo 2023 a neskôr v tomto roku budú prezentované v Bratislave v rámci 33. ročníka Mesiaca fotografie organizovaného StredoEurópskym domom fotografie.

Maryam znamená „kvapka v mori“ alebo „milovaná“, v Iráne je tak pomenovaný aj kvet. Maryam je jedinou ženou spomenutou v Koráne a je považovaná za najdôležitejšiu ženu, aká kedy žila. Kto je teda **Maryam**?

Kým som si v dvanástich rokoch svoje meno nenaštudovala, vedela som iba to, že Maryam bola matkou Ježiša, preto sa jej meno spomína v Koráne a pre Moslimov je veľmi uznanou ženskou postavou. Maryam je v Iráne veľmi bežné meno. Keď som mala dvanásť, bola som nešťastná, že je okolo mňa toľko dievčat s menom Maryam. Tak som začala po význame svojho mena pátrať, aby som sa s ním mohla zmieriť. Raz som šla s otcom do knižnice neďaleko miesta, kde pracoval. Nechal ma tam celý deň zahrabanú v knihách. Prešla som všetky perzské slovníky a objavila som takmer rovnaké významy, ako ste spomínali vy. Do toho dňa som nikdy nevidela more a nikdy som nezažila lásku. Začala som teda čítať a písať básne o mori. Neprestala som o svojej láske k moru písať, až kým ma o rok neskôr rodičia nezvali k Severnému moru Iránu (Kaspickému moru). Neprišlo mi až také významočné a prvýkrát som mala zlomené srdce. Neskôr, keď som videla Perzský záliv na juhu, sa môj záujem o more obnovil. Samej seba sa pýtam, kto som, od svojich dvanástich rokov. Mám pocit, že všetok zmätok, ktorý som v živote zažila, všetky zručnosti a remeslá, ktoré som sa naučila, všetky výlety, na ktoré som sa vydala, a všetky diela, ktoré som vytvorila, pramienka z tejto otázky. Čo som sa o sebe naučila, je, že moja vnútorná vášeň ma nikdy neopúšťa, iba keď niečo tvorím. Je to akýsi druh bláznovstva a nepokoj. V mladosti ma tento pocit desil natoľko, že som sa rozhodla udržať ho na uzde štúdiom softvérového inžinierstva. No počas štyroch rokov na univerzite som najviac času strávila maľovaním, písaním poézie a štúdiom kaligrafie. Zvykla som do časopisov posielar filmové recenzie a občas mi ich publikovali. Aby som bola úprimná, mala som zo seba strach, lebo ma bavilo toľko rôznych vecí. Po promóciách som sa rozhodla všetkého vzdar a venovať sa len jednej oblasti – maľbe, ktorá pre mňa znamená čiru slobodu. Aj keď mi toto presadzovanie viedlo len rok, veľa som sa z neho naučila. Zistila som, že sa nemôžem obmedzovať. Zachránilo ma filmárstvo. Bolo totiž kombináciou všetkého, čo som

© Maryam Firuzi, Silk Road gallery | Painter: Najme Kazazi | The Scattered Memories of a Distorted Future

obľubovala – literatúry, maľby, obrazu, hudby a tak ďalej. Teraz sa už neobmedzujem, idem tam, kam ma zaveje moja predstavivosť.

Všetko, čo zažijeme, čo sa naučíme, to všetko nás formuje. Formuje to náš pohľad na svet, naše rozhodnutia. Čo malo na vás najväčší vplyv, keď ste vyrastali?

Významne ma ovplyvnila moja rodina a náš životný štýl. Pochádzam zo strednej triedy, kultúrne založenej a vojnou poznačenej rodiny. Moji rodičia boli nútení pre Iránsko-irackú vojnu utiecť z rodného mesta a už nikdy sa domov nevrátili. Vojna im vzala všetko, jediné, čo im zostalo, bola viera vo vzdelanie, ktorú vštepili aj svojim deťom. Mala som náročné detstvo. Bola som obklopená trpkými príbehmi a tragickými udalosťami. Pamätám si, že moja myseľ to nemohla zniest. Príbehy, ktoré mi mama čítavala pred spaním, a moje pastelky ma vtedy zachránili. Neskôr, keď som sa naučila čítať a písať, sa literatúra a umenie stali neoddeliteľnou súčasťou môjho života. Od všetkej tej temnoty, cenzúry, toho zvláštneho tlaku, ktoré na mňa uvalovalo náboženstvo, ma oslobodzovalo len umenie. Umenie je pre mňa oknom nádeje, bez ktorého by som nedokázala prežiť. Na druhej strane som vďaka zamestnaniu môjho otca do svojich dvadsiatich rokov žila v rôznych mestách Iránu. Napriek

tomu, že časté stahovanie mi spôsobovalo emocionálnu neistotu, poskytlo mi odlišný pohľad na geografickú, kultúrnú a lingvistickú diverzitu mojej krajiny a veľa ma naučilo. Okrem toho som sa vďaka stahovaniu stala flexibilnejšou a odolnejšou voči prekážkam. Naučila som sa zapadnúť do komunit, ktoré nemali záujem ma akceptovať. Vo všeobecnosti mi to časom znamenilo pohľad na život ako taký. V živote som necítila, že by som patrila do nejakého mesta, ale Irán sa pre mňa stal niečím viac než len domovom a miestom, kde žijem.

Prešli ste od literatúry a maľby ku kaligrafii, neskôr k filmu a teraz experimentujete s fotografiou. Ktoré médium je podľa vás najverzatilejšie a prečo ho preferujete? Ako skúsenosti s rôznorodými umeleckými formami ovplyvňujú vašu fotografickú tvorbu?
Literatúra má, podľa môjho názoru, veľkú moc, pretože vytvára celkom nové štyly, ale zároveň má aj čitateľovi umožňuje byť aktívnou súčasťou tvorby a rozširuje vašu predstavivosť. Sila literatúry je úchvatná. Vytvára nesmrteľné postavy, ktoré prežijú mnoho generácií. Nemyslím si, že príde deň, keď ľudstvo zabudne na Hamleta, Rascolnikova či pani Dallowayovú. No najvplyvnejším umením je film. Je schopný upútať pozornosť masy ľudí. Preto je často zneužívaný ideologickými systémami, autokratickými vládami či diktátormi.

Fotografia sa zameriava na zachytávanie pravdy, má za cieľ odhalir a zverejňovať pravdu. No ja som do fotografie nikdy nešla s touto víziou. Myslím si, že pravda je nedosiahnuteľná. Pre mňa je fotoaparát stále akýmsi záračkou a odolnejšou voči prekážkam. Naučila som sa zapadnúť do komunit, ktoré nemali záujem ma akceptovať. Vo všeobecnosti mi to časom znamenilo pohľad na život ako taký. V súčasnosti je fotografia vhodnou platformou na kultiváciu mojich nápadov a dnes neviem povedať, akú umeleckú formu využijem vo svojom nasledujúcom projekte. Zároveň uznávam, že všetky moje fotografické projekty boli ovplyvnené inými umeleckými médiami, ktorým som sa venovala v minulosti. Taktiež film, ktorý som natočila pred pár rokmi, silno ovplyvnili fotografia, maľba aj poézia. Podľa môjho názoru sú už v tomto storočí všetky umelecké formy prepletené a ovplyvňujú sa navzájom.

Po Iránskej revolúcii v roku 1979 vzniklo Ministerstvo kultúry a islamského vedenia, ktoré kontroluje akékoľvek kultúrne aktivity v Iráne. Od tej chvíle potrebovali všetci umelci úradné povolenia, aby mohli svoje diela verejne vystavovať. My sme v našej krajine podobnú cenzúru zažili za čias komunizmu, mnohí umelci boli perzekuovaní, niektorí ušli z krajiny, viacerí sa umením nemohli živiť. Napriek

Cenzúra nie je len činom jednotlivca. Je procesom zahŕňajúcim interakciu

R O Z H O V O R

a vyjednávanie. Zložitosť a nejednoznačnosť tohto systému podnecuje auto-cenzúru a vytvára kultúru cenzúry. Máte pocit, že musíte svoje umenie auto-cenzurovať? Samozrejme, nie len moje umenie, ale všetky oblasti môjho života. No nechcem to rozoberať hlbšie.

Máte projekty, ktoré vo svojej rodnej krajine jednoducho nemôžete prezentovať?
Áno, rovnako ako väčšina iránskych umelcov, ktorí zostávajú v Iráne.

Ženské práva sú v Iráne seriózne neadekvátne. Vaša tvorba je o téme ženskej identity. Čo znamená byť ženou umelkyňou v dnešnom Iráne? Čo môžete ako umelkyňa žijúca v Iráne povedať? Ktoré bariéry musíte prekonať, aby ste mohli tvoriť umenie?

Byť umelcom v Iráne vo všeobecnosti nie je ľahké. A byť ženou v Iráne je nesmierne ťažké a komplikované. A teraz si predstavte, aké ťažké to majú umelkyne – ženy. Podľa mojej mamy je byť ženou každodenným bojom, bojom takým náročným, až naň všetky zabúdame a akceptujeme ho ako súčasť našich životov. Ženy vždy musia dokazovať svoje schopnosti. Platí to samozrejme pre ženy všade na svete, ale je to náročnejšie pre ženy žijúce v patriarchálnych spoločnostiach, akou je aj tá iránska. O svoje práva začíname bojovať vo veľmi malých komunitách, napríklad v našich rodinách. Dostať sa v Iráne v boji o ženské práva za hranicu rodiny je vyčerpávajúce, o to viac pre dievčatá, ktoré sa chcú venovať umeniu. Mnohé z nich po prekonaní tejto bariéry a začiatku štúdií na univerzite nemajú energiu pokračovať, aj keď je to len začiatok cesty. Mnohé z mojich priateľiek v posledných rokoch emigrovali alebo zanevrli na umenie. Aj ja som občas z tohto boja unavená, no umenie je mojím jediným útočiskom, v ktorom dokážem zvládnu tieto podmienky, ako sa ho môžem vzdať?

Pre mňa sa celá komplexnosť problematických ženských práv v Iráne odráža v jednej vašej fotografii – In the Name of the Sun Land’s Girls (V mene dievčat krajiny slnka) – na ktorej vidíme portréty vašej matky a starej mamy slobodne púzujúcich bez hidžábu. Ako táto fotografia vznikla a čo znamená hidžáb pre vás?
Pochádzam z nábožensky založenej rodiny. Napriek tomu v našej rodine nosenie hidžábu pred revolúciou nebolo povinné, čo ukazuje, ako je problematika hidžábu spätá s rodinnými tradíciami. S čím nesúhlasím, je to, aby muži rozhodovali o ženských telách. Z môjho uhla pohľadu bolo rozhodnutie Rezu Šáha (prvého kráľa Pahlaví éry) zakázať ženám nosiť hidžáb a odstrániť šatky a závoje z ich hláv pred osemdesiatimi ôsmimi rokmi rovnako bolestivé ako zavedenie povinnosti nosiť hidžáb po Iránskej revolúcii štyridsarpäť rokov dozadu. Ja som musela nosiť čador (poznámka: dlhý splyvavý odev z tmavej látky, ktorý odhaľuje ženinu tvár, ale zakrýva zvyšok tela

až po členky; nosí sa prevažne v Iráne) od svojich deviatich do svojich devätnástich rokov, a ten kus čiernej látky mi vzal všetku detskú a mládežnícku náruživosť. Stále mám nočné mory, že sa mi čador prilepil na hlavu a bez ohľadu na to, ako veľmi sa snažím, ho neviem dať z hlavy preč. Celých sedem rokov som s otcom videla otvorenú vojnu, aby som sa mohla čadoru zbaviť. Nakoniec sa mi podarilo svoju malú rodinnú revolúciu vyhrať, no nie všetky dievčatá majú podobné možnosti alebo schopnosti. Svojej rodine som sa postavila, ale hidžáb v spoločnosti som musela akceptovať. Moje detstvo bude týmto navždy poznačené, zatiaľ čo moja mama mohla na rozdiel odo mňa prežiť šťastne a slobodné detstvo. Tento rozpor predo mnou dlho zatajovali. Donedávna som o existencii spomínaných fotografií vôbec nevedela.

Prečo ste si vybrali konceptuálnu umeleckú fotografiu, a nie dokumentárnu? Nebolo by rozprávanie príbehov o ženách a problémoch, ktorým čelia vo vašej krajine, v rámci dokumentárnej fotografie jednoduchšie a priamočiarejšie?

Máte pravdu. Od iránskeho fotografa sa očakáva, že bude dokumentárny fotograf, celý svet chce vidieť také snímky. V Iráne máme mnoho dokumentárnych fotografov, niektorí z nich sú veľmi úspešní a celosvetovo známi. Keď som začala experimentovať s fotografiou, ani členovia mojej skupiny nevedeli pochopiť môj štýl fotografie, považovali ho za bezcenný. Ale nezabúdajme, že som v prvom rade umelec, nie fotograf. Fotografia je pre mňa platformou, v rámci ktorej môžem tvoriť umelecké diela. Nechcem fotiť fotky; chcem tvoriť obrazy. Témy a nápady, ktoré ku mne prichádzajú, prichádzajú z môjho vnútra, nie z okolitého sveta. Toto sú problémy, s ktorými som sa musela potýkať a ktoré sa stali mojou súčasťou. Umenie je vnútorná záležitosť, nie externý problém, ktorý sa snažíte vyriešiť. Nie som novinárka ani aktivistka, som umelkyňa.

Vaše fotografické zručnosti sú veľmi všestranné. Rozspínajú sa od detailných portrétov po inšcenované obrazy v precízne pripravených scénach, od digitálne manipulovaných fotografií po zátišia. Aby ste pretavili svoje myšlienky do obrazov, používate veľké množstvo rôznych foriem vyjadrenia. Môžete vysvetliť psychologické pozadie vašich snímok, ako ich vidíte, kým ich vytvoríte, a popísať váš tvorivý proces?
Žiadna myšlienka nevzniká v okamihu. Niekedy prejdú medzi prvotnou formáciou myšlienky po jej zhmotnenie roky. Preferujem nespracovávať svoje nápady hneď, aby som trochu uzemnila svoje nadšenie. Musím v sebe nájsť dostatok sebavedomia a poznania, aby som myšlienkou zrealizovala. Nápady, ktoré neviem ďalej rozvíjať, mažem. Nápady samotné mi napovedia, ako s nimi mám pracovať. Aby som uviedla príklad, pred projektom Concealment (Utajenie) som nikdy nepracovala

© Maryam Firuzi, Silk Road gallery | Concealment

© Maryam Firuzi, Silk Road gallery | Reading for Tehran Streets

s portrétnou fotografiou a nemala som dosť sebavedomia oslovovať ľudí. Keď som mala fotiť portréty do série Gisoo, noc predtým som nespala, úzkosť mi nedovolila zaspať. Neznalosť je pre mňa výzvov. Učiť sa novým veciam v procese tvorby mojich projektov je tou najzaujímavejšou časťou. Je to veľké riziko a pravdepodobnosť zlyhania je vysoká. Dlho pre mňa začať nový projekt znamenalo zažiť neúspech, nie dosiahnuť víťazstvo. Účelom som dokázala zvládnuť mnohé zlyhania. Umenie je pre mňa cestou do neznámej krajiny, nie pobytom vo falošnom paláci úspechu. V súčasnosti pracujem na svojom prvom dokumentárno-inscenenanom antropologickom projekte. Ide o dokumentárnu sériu, ktorá zároveň nie je tak úplne dokumentárna, pretože sa snažím pre každú inscenenú fotografiu hľadať lokality a príbehy súvisiace so skutočnou atmosférou a postavami daného miesta. Na projekte pracujem už viac ako dva roky a ešte stále mám pred sebou dlhú cestu. Najazdila som po Iráne viac ako dvadstiatisíc kilometrov. Cestovala som so svojou mamou. Táto séria fotografií je doteraz mojím najzložitejším projektom a neviem, čo s ňou na konci bude.

V Bratislave budete vystavovať viaceré fotografické série. Reading for Tehran Streets (Čítanie uliciam Teheránu) je projekt skúmajúci váš vzťah k mestu. Concealment (Utajenie) zas akýmisi

ste vytvorili v reakcii na posmešné virálne video pacientky ukazujúcej svoje poranené intímne partie, ktoré niekto anonymne natočil a zverejnil. Umelci sú zvyčajne medzi prvými, kto reaguje na vojny, konflikty, neprávosti, porušovanie ľudských práv či nerovnosť. Vaša fotografia je toho príkladom. Vždy, keď sa na ňu pozeriem, v nej nájdem ďalšiu vrstvu príbehu. Kostra na stene, nevinnosť malého dievčata, schody z ľadu, Fibonacciho špirála, vlasy zakrývajúce tvár ženy, nie závoj... Čo cítite, keď sa na svoje diela pozeráte s odstupom času?

Ďakujem za váš komentár k fotografii. Vždy mi trhá srdce, keď sa pozriem na túto snímku a spomeniem si, čo viedlo k jej vzniku. Tento bolestivý príbeh som mala v hlave celých päť rokov, kým som sa dostala k vytvoreniu finálnej fotografie. Dnes od toho incidentu ubehlo deväť rokov a čo ma teší, je snaha nás žien, aby naše hlasy boli vypočuté. Veľa sa za tých deväť rokov zmenilo. Kým vtedy naše hlasy nebolo počuť ani v našich domácnostiach, dnes svet počúva heslá „ženy=život-sloboda“. Stále si však každý deň, aby som nezabudla, pripomínam: k rovnosti pohlaví ešte vedie dlhá cesta. O to viac, keď si uvedomím, že som nedávno cestovala na územia Iránu, kde sú tradície a etnické utlačenie žien na dnešnú dobu nevidané, také, že len myšlienka na ne mi nedá spať.

Akú reakciu by ste chceli vyvolať v ľuďoch, ktorí sa na vaše fotografie pozerajú?

Viac zvedavosti a premýšľania o všetkých problémoch, na ktoré som sa snažila poukázat v jednotlivých vrstvách mojich fotografií.

V jednom z rozhovorov ste spomenuli osobu, ktorá vás inšpirovala, keď ste uvádzali o tom, že skončíte s umením, portugalskú umelkyňu Paulu Rego, ktorej maľby upozorňovali na riziká zákazu potravov. Jej práci sa pripisuje pôkopy pri ovplyvňovaní verejnej mienky v Portugalsku. Môže podľa vás umelec spôsobiť zmenu?

Ako dieta doma verila, že umelci dokážu meniť svet, a s touto vierou som vyrastala. Ako dospelá, sledujúc situáciu v našej krajine, ktorá sa zo dňa na deň zhoršovala, som túto vieru stratila. Keď som spoznala túto portugalskú umelkyňu, kúsok nádeje sa do mňa opäť vkradol. Dnes je pre mňa umelec so svojím umením niekto, kto stojí pred obrovskou horou len s malíčkým kladivkom a udiere ňou do tej hory zručne a s vierou. Jeho úderý sú efektívne, ale nedá sa povedať, kedy uspeje. Možno raz udrie tak, že sa časť hory zosype. Keď sa obzriem späť na naše dejiny, čo zostalo zo všetkých tých vrcholov a pádov, ktoré našu krajinu postretli? Úžasné básne poetov žijúcich v časoch vojen a deštrukcie, básne, vďaka ktorým je utrpenie našich životov znesiteľnejšie.

Štvrtým dielom vystaveným v La Gacilly je The Visible Woman (Neviditeľná žena), fotografia, ktorú

Jana Rajčová, M.A.

fotografia a publicistka

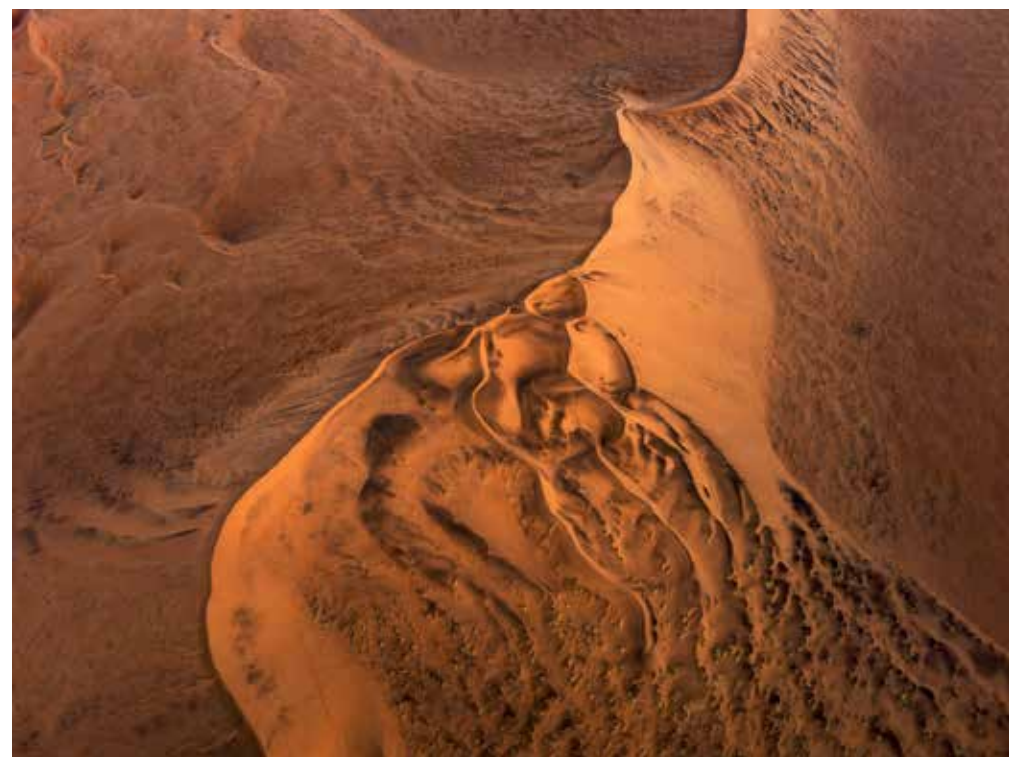
Photo London 2023

Toto je váš sprievodca po tohtoročnom Photo London, na ktorom bolo možné vidieť diela majstra fotografie Martina Parra či diela Jacka Davisona, Nan Goldinovej, Daidō Moriyamu, Harleyho Weira alebo Tima Walkera.

Názov: Photo London

Dátum: 11. – 14. mája 2023

Miesto: Somerset House, Londýn, Veľká Británia

Edward Burtynsky | Piesočné duny #3 | Sossusvlei, Namibia Desert, Namibia | 2018 | Courtesy of Flowers Gallery, London a Nicholas Metivier Gallery, Toronto

Sacha Goldberg | Prvý deň invázie | Dawn | 2021 | Courtesy of Galerie XII

V máji už tradične otvoril svoje brány najkomplexnejší fotografický veľtrh v Londýne. Osmá edícia bola jednou z najlepších a najrušnejších doposiaľ, so 125 vystavovateľmi z 56 krajín z celého sveta, ktorí prezentovali to najlepšie z minulosti, súčasnosti a budúcnosti fotografie. Významné momenty tohtoročnej edície zahŕňali zriedkavé vintage klenoty a vzrušujúce súčasné diela, ktoré boli k dispozícii na predaj v limitovaných edíciách alebo ako unikátne kusy.

Slovenskú fotografickú scénu počas tohto ročníka reprezentovalo zatiaľ rekordné množstvo fotografov, vlastne fotografiiek – Evelyn Benčíčová, Mária Švarbová a Zuzana Pustainová. Evelyn Benčíčová mala k dispozícii celý stánok galérie Artemis Gallery a prezentovala sa výberom zo sérií Artificial Tears, Asymptote, SimulacRaum a Work in Progress. Dielo Márie Švarbovej vystavovala galéria ARTTTLEDcontemporary a výber so série One Day Every Day

Zuzana Pustainová bol súčasťou skupinovej výstavy LensCulture (Zuzana Pustainová tento rok získala tretie miesto v súťaži LensCulture Art Photography Awards 2023).

2023 Master of Photography:

Martin Parr

Martin Parr, legendárny britský fotograf, sa stal laureátom tohtoročnej ceny Master of Photography, na oslavu čoho mu bola venovaná pomerne rozsiahla výstava jeho ironických

významnými farebnými dielami a rannými čiernobielymi fotografiami. Fotografie spiacich mužov pod holým nebom na kamenných plážach, jeho typické fotografie rýchleho občerstvenia, štrajkov, bojov, bohatstva a chudoby, ktoré sa každým dňom zdajú byť čoraz relevantnejšie. Martin Parr, ktorý sa v súčasnosti zotavuje po diagnóze rakoviny v roku 2021, je najznámejším britským fotografom s viac ako 100 knižnými publikáciami na svojom konte.

her own Script; Women Photographers from the Hyman Collection“ zostavil tím z Hymanovho centra pre britskú fotografiu, ktoré bolo v Londýne otvorené v januári tohto roka. (Hyman Gallery disponuje jednou z najrozsiahlejších zbierok britskej fotografie na svete.) V rámci výstavy boli zahrnuté diela relatívne prehliadaných umelkyň ako Jo Spence, Fay Godwin a Sarah Maple, ako aj súčasné mená ako Juno Calypso. Tú prvú, humanistickú dokumentárnu fotografiu reprezentovala okrem iného nezameniteľná Markéta Luskáčová, ktorej fotografie sú vystavené aj v už spomínanom Centre pre britskú fotografiu. 78-ročná Markéta Luskáčová je podľa mňa jednou z najlepších žijúcich fotografiiek. Pochádza z Prahy a do Anglicka prišla v 70. rokoch. Okrem iného dokumentovala ľudí v prostredí známych londýnskych trhov ako Brick Lane a Portobello Road, a ich fotografie následne vystavovala v roku 1991 v známej londýnskej Whitechapel Gallery. Luskáčovej fotografie sú nezameniteľné a okamžite rozpoznateľné. Jej zatiaľ posledná knižná publikácia vyšla pod názvom By the Beach v roku 2019 vo vydavateľstve RRB.

Magnum Photos

Agentúra Magnum Photos sa na Photo London vždy pýši bezkonkurenčným obsadením. Tento rok priniesla pôsobivú skupinovú výstavu, ktorá skúmala myšlienky miesta a príslušnosti vo svete. Bol to zaujímavý mix jasných portrétov Strednej Ameriky a Bogoty od Aleca Sotha, lyrické a zároveň drsné obrazy od Gregoryho Halperna či filmové zábery

Martin Parr | Llandudno | Wales | 2013 | Magnum Photos

fotografií, portrétov obyčajných ľudí a ich životov, ktoré počas posledných 50 rokov zachytával prevažne v rodnej Veľkej Británii a Írsku. Predstavené boli aj jeho nedávne práce, vrátane inštalácie Beach Therapy. Výstava oslavovala Parrov neúnavný a veľmi produktívny prínos svetu fotografie – vystavovaný bol súbor diel, ktoré sa tiahnu cez päť dekád a dokumentujú humor a ľudskosť v rôznych aspektoch každodenného života. Bolo možné vidieť aj výber doteraz nezverejnených snímok z Veľkej Británie spolu s jeho

Writing her own Script

Táto druhá najväčšia výstava na tohtoročnom Photo London bola skupinovú výstavou oslavujúcou mnohé prelomové ženské fotografky, ktoré pôsobili vo Veľkej Británii počas posledných 100 rokov. Výstava sa pohybovala v období od 30. rokov 20. storočia až po súčasnosť, a poskytla tak prehľad o fotografii vo Veľkej Británii. Zamerala sa na dve témy: humanistickú dokumentárnu tradíciu a osobnejšiu, performanciou inšpirovanú prax. Výstavu „Writing

Seiji Kurata | Ikebukuro | Strecha na ulici Bungeiza | 1975 | Courtesy of Zen Foto Gallery

Joe Webb | Veľká diaľka | 2019 | Courtesy of Open Doors Gallery

Johannesburgu od Lindokuhleho Sobekwu. Výstava tiež zahŕňala diela dvoch veľmi vplyvných britských fotografov – nezameniteľného Chrisa Killipa, ktorý bol kedysi mentorom Gregoryho Halperna, ako aj Martina Parra.

Street Photography v Japonsku v galérii Zen Foto

V galérii Zen Foto, sídliacej v Tokiu, bolo možné vzhliadnuť fascinujúci výber pouličnej fotografie a dokumentárnej fotografie zaznamenananej v Japonsku v posledných desaťročiach. Dotýkal sa tém komunity, sexuality, sebayjadrenia a každodenného života. Výstava priniesla diela japonských fotografov ako Seiji Kurata, Tamiko Nishimura, Hideka Tonomura a Kazuyoshi Ustui, ako aj fotografie od autorov ako Chris Shaw a Robert Frank.

Surrealizmus v Galérii

Sophie Scheidecker

Táto galéria mapovala vývoj surrealizmu vo fotografii v priebehu posledného storočia. Na svojej reprezentatívnej výstave galéria namiešala diela pionierov ako Man Ray a Manuel Álvarez Bravo s dychtivými, snovými portrétmi súčasných umelcov ako Nan Goldin a Justine Tjallinks. Galéria výstavu komentovala nasledovne: „Autori skúmajú ľudskú nevedomosť a rozmazávajú hranice medzi skutočným a neskutočným.“

Michael Hoppen Gallery

Už viac ako 30 rokov pomáha galéria Michael Hoppen Gallery budovať kariéry nových fotografických talentov a vystavuje ich spolu s majstrami tohto odboru. Ich ponuka na výstave Photo

Justine Tjallinks | Vizia bohatá na drahokamy | 2016

Sarah Maples | Hlasy pre ženy | 2011

Derrick Ofosu Boateng | Naša čereš | Courtesy Homecoming Gallery

London 2023 priniesla diela veľkánov ako Sarah Moon, Peter Beard, Daidō Moriyama a Tim Walker s obrazmi moderných prelomových umelcov ako Harley Weir.

Tradičiou v rámci Photo London sa stalo aj ocenenie Nikon Emerging Photographer Award, ktorej víťazom sa tento rok stala francúzska vizuálna umelkyňa Léa Haboudin. Jej prezentovaná séria bola zoskupením nádherných veľkoformátových prác.

Po ôsmich ročníkoch sa fotografický veľtrh Photo London zapísal do trvalého kalendára tvorcov a milovníkov fotografie. Ak budete mať možnosť, nenechajte si ujsť jeho ďalší ročník v máji 2024.

Jana Rajcová
fotografka a publicistka

La Gacilly-Baden Photo

Trvanie: 15. júna – 15. októbra 2023

Miesto: Baden, Rakúsko

Rebelantské a hlboko zakorenené obrázky plné nádeje z orientu! Fotografické putovanie medzi svetlom a tieňom

Výstava ORIENT! umiestňuje v rámci festivalu La Gacilly Baden do stredobodu fotografov a fotografky z Iránu, Afganistanu a Pakistanu. Tri krajiny, ktoré všetky patria do perzského kultúrneho priestoru. Tri väčšinovo moslimské krajiny s indoeurópskymi skupinami obyvateľstva, ktoré zotrávajú v podriadenosti zákonom náboženstva a spiatocníctva. Tri krajiny, ktoré poznáme zle, hoci dobyli srdcia všetkých cestovateľov, ako bol Marco Polo. Tri krajiny, ktorých fotografi a fotografky sú obhajovia pozitívneho myslenia a ambasádori environmentálnej uvedomelosti. Tri krajiny, ktoré sú domovom civilizácie starej tisíce rokov, domovom jedinečnej umeleckej tvorivosti, domovom odvážnych autorov a autoriek, ktorí si zvolili fotografiu na to, aby definovali svoje miesto v spoločnosti. Fotografky a fotografi pochádzajúci z týchto krajín sa rozhodli porušovať konvencie, aby rozvinuli inovatívny štýl a nazerali na človeka a bohov pohľadom, ktorý je preniknutý humanizmom. Komu česť tomu česť: Abbas, Gohar Dashti a Hamed

Noori, Ebrahim Noroozi, Maryam Firuzi, Hashem Shakeri, Paul Almsay, Véronique de Viguerie, Fatimah Hossaini, Shah Marai a Wakil Kohsar, Sarah Caron.

Od založenia sa festival La Gacilly Baden nikdy neodchýlil od svojej prijatej úlohy zobrazovať krásu prírody, ako aj tematizovať nutnosť ochrany prírody. Cez prizmu fotografie chceme bez naivity urobiť zreteľnými výzvy k udržateľnosti sveta. Pritom nie je nikdy ignorovaná realita, ktorá je niekedy dramatická. Všetky fotografie sú znakom našej neotrasiteľnej viery v budúcnosť. Fotografii a fotografky nášho festivalu rozhodne chcú byť svedkami a súčasťou snaženia o zachovanie nášho najkrajšieho spoločného vlastníctva – planéty Zem: Mélanie Wenger, Bernard Descamps, Gabriele Ceconi, Stephan Gladieu, Money Sharma, Reportéri bez hraníc, Brigitte Kössner-Skoff und Gerhard Skoff, Antonin Borgeaud, Jérôme Blin, Alisa Martynova, Maxime Taillez, Chloé Azzopardi.

Bilaterálny Fotoprojekt der Schulen medzi Morbihanom v Bretónsku a Dolným Rakúskom je v tomto roku venovaný téme otvárania. Či v doslovnom alebo prenesenom význame, pojem otváranie zahŕňa aj komunikáciu a cesty na nové miesta

© Shah Marai | AFP © Wakil Kohsar | AFP

© Sarah Caron

Ebrahim Noroozi

© Chloé Azzopardi | Lauréate du Prix Nouvelles écritures de la photographie environnementale en 2022

© Horst Stasny

© Stephan Gladieu

© Gabriele Ceconi

alebo k novým ľuďom. V konečnom dôsledku kladie otázku týkajúcu sa konštrukcie našej individuálnej a kolektívnej identity a nášho vzťahu k iným ľuďom. Fotografia bezpochyby zostáva najprecíznejším nástrojom umožňujúcim meniť verejnú mienku a zachovať svetlé body ľudstva.

V tejto tradícii majú svoje miesto aj rakúski fotografi Rudolf Koppitz a Horst Stasny. Z tvorby Gregora Schörge predstaví festival druhú časť jeho práce o divokej prírode oblasti Dürrenstein-Lassingtal. Výstava fotografií dolnorakúskych profesionálnych fotografov a fotografiek a výstava víťazných fotografií najväčšej fotosúťaže sveta CEWE so svojimi takmer 700 000 obrázkami zo 170 krajín – „Our World is Beautiful“ – dotvoria charakter festivalu rovnako ako retrospektíva roku 2022 na fotografiách „dvorného umelca“ festivalu Pascale Maitrea. Fotografickým vyvrcholením festivalu je práca na objednávku zadanú Cathrine Stukhard, ktorá navštívila svetové kultúrne dedičstvo Vichy a včlenila ho do kontextu jedenástich „Veľkolepých kúpeľných miest Európy“ UNESCO, medzi ktoré sa počíta aj Baden pri Viedni.

V zmysle hlavnej myšlienky festivalu Kultúra solidarity bude spolupráca s partnermi festivalu Garten Tulln, Celje v Slovinsku a Mesiacom fotografie Bratislava pokračovať aj v r. 2023.

Deň kontaktu s médiami bude 11. augusta 2023 a Dlhá noc fotografie 12. augusta 2023.

Lois Lammerhuber
fotograf, kurátor

preklad z nemčiny
Mária Jakubeková

ROVINJ PHOTODAYS

Dátum: 5. – 7. máj 2023

Miesto: Rovinj, Chorvátsko

Fotografický festival Rovinj Photodays, ktorý sa koná na chorvátskej Istrii v pôvabnom historickom mestečku Rovinj, je podľa vlastných slov najväčší a najkomplexnejší fotografický festival v juhovýchodnej Európe. Tento rok sa konal už jeho 16. ročník. Okrem samostatných výstav a súťaže vo forme Open callu ponúka festival aj sprievodné podujatia a naozaj príjemnú atmosféru pre networking. Festivalu som sa zúčastnil ako divák, takže akýkoľvek stres súvisiaci s výstavou, prípadný prejav pri príležitosti víťazstva v kategórii či iné nepríjemnosti súvisiace s prezentáciou vlastných prác ma, naštastie, obišli.

Pozícia človeka, ktorý píše o fotografii, filme, divadelnom umení, povedzme si úprimne, závisí od jeho postavenia v danej štruktúre, presnejšie od toho, ako blízko sa pozná s ľuďmi, o ktorých píše. Nie je ľahké písať kritické slová na adresu ľudí, ku ktorým máme nejaký citový vzťah, ale myslím, že vyjadrenie sympatie by sa malo prejavit skôr konštruktívnou kritikou ako falošným potľapkaním po plecí. Tento fakt je síce všeobecne známy, dalo by sa povedať, že až triviálny, ale všetci dobre vieme, že tento prístup je, hlavne v priestore malých komunit, kde sa všetci navzájom poznajú, veľmi častý. Je to škoda, pretože možno ak by sme častejšie hovorili pravdu a nepoužívali eufemizmy ako „zaujímavé“, mali by sme viac dobrých umelcov, a nie často priemerné, nedokončené, zle zeditované práce, ktorých kvalite verí okrem samotného autora iba pár ľudí, ktorí nevedia, o čom hovoria.

Hoci samotný festival ani jeho organizátorov osobne nepoznám, nepopieram svoje väzby na niektorých zúčastnených autorov a autorky. Preto otvorene priznávam, že som rád, že v prípade Rovinj Photodays sa nemusím uchýliť k rétorickým trikom, ktoré som opísal, a môžem s čistým svedomím vyhlásiť, že je to dobrý festival. Dobrý, ale nie výnimočný. Takýchto festivalov je veľa, ale to na veci nič nemení. Dôležité je, že to nie je zlý festival, a už to je úspech a zelená pre jeho existenciu. Je to dôstojné miesto, ktoré dáva priestor fotografickým výstavám a prezentácii umelcov a umelkýň, ktorí sa zaoberajú premenlivým médiom fotografie. Festival pozostáva z dvoch častí – prvou je Open call, ktorý má charakter súťaže, druhú časť tvorí samostatné výstavy, ktoré, rovnako ako festival, nie sú tematicky zamerané. Porotcami 16. ročníka Rovinj Photodays boli chorvátsky vizuálny umelec Hrvoje Slovenc, kurátorka Múzea moderného umenia v Rijeke Sabína Salamon, fotograf a riaditeľ festivalu OMNEFest Massimo Sordi, kurátorka Steffania Rössl, ktorá pôsobí aj na Fakulte architektúry na Univerzite v Bologni,

Dino Rekanović, zakladateľ Asociácie súčasnej fotografie ZIGUTAMVE a viedenského festivalu analógovej fotografie Rotlicht, a Ján Viazanička, fotograf a šéfredaktor fotografického portálu www.dokumentmagazin.sk. Súčasťou sprievodného programu bolo aj stretnutie fotoklubov a prednáška a následný workshop na tému Umelá inteligencia.

Open call, do ktorého bolo tento rok prihlásených vyše tritisíc fotografií z 28 rôznych krajín, využíva klasické rozdelenie do fotografických kategórií. Osobne sa mi delenie na architektúru, akt alebo dokument páči, pretože vnáša do súťaže trochu poriadku, ktorý umožňuje zamerať sa na jednotlivé fotografické série – rovnako ako na kapitoly v knihe, ktoré vám umožnia oddýchnuť si od dlhého príbehu. Musím však povedať, že z môjho pohľadu tieto kategórie v súčasnosti viac a viac strácajú zmysel, keďže médium fotografie sa neustále vyvíja a je pre nás stále ťažšie rozoznať, kde začína portrét a kde končí dokument.

Prezentácii víťazných prác podľa mňa neprospieva uniformná inštalácia na spoločnej výstave, musím však vyzdvihnúť kvalitné printy, ktoré, bohužiaľ, nie sú pre fotofestivaly vždy samozrejmosťou. Je mi jasné, že vzhľadom na priestorové možnosti nie je možné vystaviť kompletné série všetkých finalistov, ale ocenil by som, keby boli ako celok vystavené aspoň série, ktoré získali prvé miesta v jednotlivých kategóriách.

Festival ovládli Holanďania a Slováci, z každej krajiny boli zastúpení traja finalisti a finalistky. Ak by išlo o športové zápolenie, musel by som napísať, že finálovú hru vyhrali Holanďania, ktorí získali Grand Prix. Úplne zaslúžene ju vyhrala Sarah Mei Herman s projektom „Solas“. Fotografie Mei Herman sú putovaním svetom tinedžerov, ktorých spája priateľstvo a láska. Blízke, intímne portréty mladých LGBTI ľudí z Čínskej demokratickej republiky sú prvotriednou klasickou fotografiou, ktorá má na tomto type festivalu rozhodne svoje miesto. Ďalší zástupca Holandska Milan Gies, víťaz prvého miesta v kategórii Akt, predstavil v sérii s názvom „Kompozícia“ veľkoformátové portréty mužov bez domova. Fotografie sú dokonale komponované, čisté, hypnotizujúce svojou estetikou, nesnažia sa oslniť

Jana Gombikova | Disorder | 2023

ani šokujúcou škaredosťou, ani umelou krásou. Nie sú to „obyčajné“ fotografie, sú to takmer trojrozmerné obrazy. Portrétovaní ľudia, zdanlivo nevnímajúci fotografa, sú autentickí aj so svojimi nedokonalosťami, uzavretí vo svojich intímnych príbehoch. Prvé miesto v kategórii móda získala Karina Golisová s projektom „Círte sa ako doma“. Aj keď mám módnou fotografiu veľmi rád, nie celkom rozumiem kategórii „móda“ na fotofestivale. Musím však priznať, že Golisovej fotografie túto moju pochybnosť vyvracajú. Autorka zo Slovenska pod zámienkou módnej fotografie rozpráva o živote súčasnej Bratislavy, o probléme gentrifikácie a jej dopadoch, ktorým je „rozbíjanie“ dobre fungujúcich sociálnych skupín, v tomto prípade umeleckej komunity, ktorá sídlila v dnes už zbúranej budove Cvernovky. Čiernobiele fotografie v štýle high key nie sú len fotografiami mladých a zaujímavovo oblečených ľudí z hlavného mesta, sú sociologickým dokumentom podaným estetickou a zaujímavou formou.

Ďalšia kategória a ďalšie prvé miesto. A ďalšia umelkyňa zo Slovenska. Michaela Nagyidaiová predstavila dielo „Transient Ties“. Nagyidaiovej dielo bolo klasifikované ako krajinárska fotografia. Aj keď je pre mňa ťažké pochopiť zaradenie série do tejto kategórie, je oveľa ľahšie pochopiť, prečo sa autorka umiestnila na prvom mieste. Séria, ktorá pozostáva z archívnych fotografií, portrétov a snových záberov, je príbehom o živote autorkinej starej mamy, ktorá bola nútená opustiť rodnú krajinu – Grécko – a usadiť sa na Slovensku. Ide o ďalšie intímne dielo, tentoraz o pamäti a identite. Tretou zo spomínaných reprezentantiek Slovenska je Jana Gombiková s dielom „Porucha“. Gombiková obsadila druhé miesto v kategórii portrét, treba však pripomenúť, že v súťaži prehrala s víťaznou sériou celého festivalu.

Prostredníctvom série portrétov upozorňuje práca autorky na vážny a narastajúci problém psychických porúch. Jej takmer nefiguratívne portréty, v ktorých je subjekt zachytený v pohybe, umožňuje pozorovateľovi na chvíľu sa zastaviť, vytiahnuť z fotografie fyzickú podobu človeka, poskladať ju do celku, dať jej ľudské vlastnosti a následne ju zaradiť do spoločnosti, a teda aj medzi nás.

Moju pozornosť upútalo aj dielo gréckej autorky Evy Vei, víťazky prvého miesta v kategórii Dokument, ktorá predstavila sériu s názvom „Blyerspenna“. Vei sa zameriava na dynamiku medzi fotografom a fotografovanou osobou, ktorá podľa autorky potrebuje novú metodiku a spôsoby tvorby dokumentárnej fotografie. Nemohol som viac súhlasiť. Zdá sa, že aj Vei, podobne ako ostatní umelci, má k ľuďom, s ktorými pracuje, veľmi blízko. Tak, ako pri dielach opísaných vyššie, aj tu autorka rozpráva intímny príbeh. Fotoaparátom mieri na svoju sesternicu, ktorá žije s poruchou autistického spektra. Vďaka kombinácii farebných a čiernobielych fotiek a využitiu blesku sa mi zdá byť úloha hľadania novej metodiky dokumentárnej fotografie splnená.

Rovnako ako v iných kategóriách, aj v architektúre sa porota rozhodla správne a udelila prvé miesto dvom autorom, Michailovi Lebedevovi a Ivanovi Druzhininu za sériu „North Undercover“. Hoci tvorba týchto dvoch umelcov nie je novou kapitolou v histórii architektonickej fotografie, je nepochybne zábavná a zaujímavá. Dronové fotografie prisudzujú nový život veľkoformátovým reklamám, ktoré už stratili svoju funkciu presvedčať nás, aby sme si kúpili jogurt alebo nové auto. Novou inkarnáciou týchto usmiatech tvárí s krištáľovo čistými zubami, polonahých žien v reklame na autolák či rýchlu finančnú pôžičku je strešná krytina rozostavaných budov a ochrana pred dažďom. Séria síce neprináša nový druh prístupu k architektonickej fotografii, odhaľuje nám však svet, ktorého existenciu si z úrovne ulice neuvedomujeme.

Festival Rovinj Photodays nie je iba Open call, ale prináša aj samostatné výstavy vybraných autorov a autoriek. Festival nie je veľký, jeho súčasťou boli tento rok štyri samostatné

výstavy. V Komunitnom centre Talianov z mesta Rovinj sa konali dve samostatné výstavy dvoch autoriek. Beatrice Signorello sa zamerala na „badegaste“, t. j. štamgastov z malého viedenského ostrova, miesta rekreácie pre lokálnych obyvateľov. Zdanlivo triviálna téma, autorka však dokázala zachytiť atmosféru miesta s humorom a pomerne originálnym prístupom ku klasickému dokumentu. Dielo „Shots Happen“ od taliansko-rakúskej fotografky Alessandry D’intino je zase konceptuálnou sériou založenou na japonskej filozofii „wabi-sabi“, ktorá hľadá krásu v melanchólii a nedokonalosti. Sochárstvo, architektúra a príroda sa spájajú do jedného celku poukazujúceho na plynutie času. V tvorivom procese autorka využíva risografu, už od začiatku pracuje s chybou a jej akceptovaním ako súčasťou tvorivého procesu.

Pozornosť si nepochybne zaslúži výstava Pietra Millenottiho „Black is the River“, víťaza predošlého ročníka festivalu. Fotografický projekt je inšpirovaný filmom Charlesa Laughtonsa z roku 1955. Je všeobecne známe, že krajinárska fotografia bola vytvorená s cieľom zachytiť krásu prírody a sprostredkovať pocit šťastia a relaxácie. V prípade Millenottiho diela krásu nahradilo ticho, izolácia a temnota – nástroje, ktorými autor vyzroprával postindustriálny príbeh o rieke Pád.

Samozrejme, nie všetky práce boli také dobré, ako tie, čo som vymenoval vyššie. Posledná samostatná výstava, ktorú som videl, bola Mare Milin – „Dokazy neprítomnosti“. Najväčšia, najdrahšia a, bohužiaľ, najhoršia výstava. Ťažko povedať, čo mal človek pri pohľade na veľké množstvo týchto veľkorysých printov hľadať. Nejaké dvojexpozície, nejaké obrázky z mora, nejaké hory, pokusy pohrať sa so zmyslom a naráciou, ktorá tam, žiaľ, nebola... Boli zmysel a kvalita výstavy skryté v názve alebo to bol naozaj odkaz na kvalitu práce?

Rovinj Photodays je určite festival, ktorý si zaslúži pozornosť. Jeho návšteva je extrémne príjemným zážitkom, k čomu prispieva aj krásne prostredie, kvalitná organizácia, komorná atmosféra a prítomnosť kurátorov a fotografov z celej Európy. Open call je výbornou možnosťou pre autorov a autorky konfrontovať svoju prácu na medzinárodnej úrovni. Budem veľmi rád, ak sa mi podarí tento festival navštíviť aj na budúci rok, a verím, že sa mu podarí nastavenú latku udržať.

Piotr Gąska

fotograf

GILBERT GARCIN

Gilbert Garcin sa narodil v roku 1929 v obci La Ciotat neďaleko Marseilles vo Francúzsku. Po ukončení štúdia ekonomiky viedol firmu špecializujúcu sa na predaj osvetlenia.

Začiatkom 90. rokov minulého storočia, keď odišiel do dôchodku, sa stal vášnivým fotografom-amatérom a spolu s ďalšími nadšencami bol členom viacerých amatérskych fotografických združení.

Podarilo sa mu vyhrať fotografické ocenenie, ktoré mu umožnilo zúčastniť sa v rámci podujatia Recontres Internationales v Arles na workshope pod vedením Pascala Dolémieuxa,

Michela Séméniaka a Arnauda Claassa. Pri tejto príležitosti sa Garcin prvýkrát stretol s technikou fotomontáže.

Neskôr začal skúmať potenciál transformácie tohto prístupu do svojej vlastnej formy umeleckého vyjadrenia a fotomontáž sa neskôr stala charakteristickým znakom jeho tvorby.

Začal fotiť sám seba ako osamelú figúru, mierne ošarpanú, v obyčajnom oblečení, a tak trochu neprítomnú, akoby ponorenú do vlastných myšlienok. A tak sa zrodila postava (občas nazývaná Pán G.), ktorá stvárioval sám Gilbert Garcin a prostredníctvom ktorej surreálnych skúseností skúmal záhady ľudskej existencie. Od roku 1999 väčšina Gilbertových snímok zobrazovala aj jeho manželku Monique, ktorá sa stala ochotnou spolupracovníčkou pri vytváraní alegórií o úspechoch aj nezdaroch spoločného života.

V priebehu posledných dvadsiatich rokov, vedený túžbou zdieľať svoj pohľad na svet a na život so širším obecenstvom, publikoval Gilbert Garcin niekoľko fotografických knh a svoje diela prezentoval na veľkom počte výstav v rôznych krajinách sveta. Jeho snímky sú súčasťou viacerých zbierok, verejných aj súkromných, patria medzi ne aj zbierky Maison Européenne de la Photographie (Paríž, Francúzsko), Fonds National pour l’Art Contemporain (Paríž, Francúzsko), Veendam Artotheque (Holandsko), West Collection (Philadelphia, USA) či Títze Collection (Viedeň, Rakúsko).

L’union | Gilbert Garcin

Regard sur la peinture (contemporaine) | Gilbert Garcin

Le danger des images | Gilbert Garcin

L'Envol d'Icare | Gilbert Garcin

Levice a fotografická mapa Slovenska

Názov: Dni fotografie v Leveciach 2023
Dátum: 5. 5. 2023 – 29. 6. 2023
Miesto: Tekovské múzeum Levice, ROS Levice, SC Dituria, Galéria Fotogravity

Zdá sa, že fotografia patrí v súčasnosti k „najkomunikatívnejším“ médiám dnešného vizuálneho, ale aj úžitkového umenia. Či je to už osvedčeným „jazikom“, alebo i dostupnosťou pre amatérsku tvorbu. Fotografické výstavy a festivaly sú populárne medzi divákmi, ale aj tými, ktorí si sami chcú tvorivo vyskúšať svoje schopnosti. Dni fotografie v Leveciach reprezentujú podujatie, ktoré chce oslovit obe tieto skupiny. Ponúkajú výstavy renomovaných fotografov, ale aj amatérskych tvorcov, diskusie, workshopy a kolokviálne prednášky. Snažia sa oslovit návštevníkov na tradičných i netradičných miestach (od múzea po kaviareň či nákupné stredisko a exteriér). Samozrejme, ako sa to celé nakoniec podarí, závisí od mnohých faktoroch, ale základná kostra podujatia je dobre nastavená. 16. ročník Dní fotografie (v našich podmienkach úctyhodné číslo, nie je až také časté, že nadšenie a elán nevyprchajú po pár počítačových pokusoch) ide v osvedčenej línii. Medzinárodný rozmer jej tento rok dávajú hlavne prehliadky štyroch „profesionálnych“ fotografov, po každom z jednej krajiny V4, všetky sústredené do areálu Tekovského múzea (levecká synagoga je z dôvodov rekonštrukcie prilahlej židovskej školy momentálne uzavretá). Organizátori, riaditeľka festivalu Alžbeta Sádovská, hlavná koordinátorka projektu Marta Kosmálová a garantka podujatia Petra Cepková, vyberali opäť okrem tradičnejšie orientovaných línii súčasnej fotografie aj tento rok i konceptualnejšie ladený projekt. Toto samotné považujem za dôležité i v rámci „edukatívnej“ línie festivalu: jedna vec je pre začínajúceho fotografa zvládnuť základy remesla, technické, technologické, kompozičné atď., a druhá je zas uvedomiť si, že perfekcionizácia snímania a postprocesingu nie sú zárukou ničoho. Naopak. Inými slovami, odpútanie fotografie od tejto jej stránky je dôležitý krok hlavne pre začínajúcich fotografov, ktorí majú sklon väčšmi sa sústreďovať viac na prostriedky než na cieľ.

V tomto kontexte bol pre mňa najzaujímavejší projekt Země Česká, domov můj Tomáša Pospěcha, mimochodom vyhláseného za Osobnosť českej fotografie za rok 2021, ktorý sa v rámci fotografie pohybuje v jej rôznych polohách od samotného tvorcu-fotografa až po historika, teoretika a kurátora. A to z viacerých dôvodov. Ukazuje, že dobrú fotografickú výstavu možno vyskladať aj z fotografií (reinterpretovaných, zasadených do nového kontextu etc.) niekoho iného. Ostatne práca s archívmi je silná línia Pospěchovej

tvorby. V cykle Zemědělské práce/Slušovice sú to napríklad propagandistické fotografie Jana Regala. „Textová“ časť je však rovnako zaujímavá, vrátane napríklad vtipného návodu-inštrukcií, ako fotografovať dobytok. Na výstave nájdeme samozrejme aj jeho vlastné fotografie, no stále to nie sú „solitéry“, ale komponenty dobre premyslených a vizuálne pôsobivých cyklov. Je fajn, že sa podarilo tento projekt preniesť aj do Levic, uvidíme v ďalších ročníkoch festivalu, ako (a či) ovplyvní i domáce publikum, pasívne, ale i aktívne.

Ostatní traja vystavujúci už reprezentujú tradičnejšie polohy fotografie. A z toho asi tú vôbec najtradičnejšiu maďarská autorka Vera Köböl. Vystavuje zväčša čiernobiele fotografie, nechýbajú tradičné rekvizity ako ošarpané steny, architektonické štruktúry a pod., pričom autorka nezaprie svoje „grafické“ videnie, no často na úrovni banalit. Zaujímavejší je dlhodobý projekt Papierové scenérie Kamila Myszkowského. Kombinácia krajinárskych a konceptuálnych postupov, kombinácia prírody a civilizačného výdobytku par excellence – knihy, sa ukazuje prekvapivo nosnou. Tvorba významného reprezentanta slovenskej novej vlny Petra Župníka je domácejmu publiku asi dobre známa. Výstava Anima 2 predstava jeho poeticko-meditatívnu líniu. No i plnú vizuálneho humoru. Ako názov napovedá svojou viacznačnosťou, nájdeme tu zvieratá i „zvieratá“, dušu i telo pozemské.

Spoločnou slabinou všetkých výstav sú priestory múzea. Niekde sú vitrinové reflexy také dominantné, že samotné fotografie nevidno. S výnimkou Pospěchovej sú inštalácie veľmi konvenčné. Jeden plechový hangár by dňom fotografie urobil asi lepšiu službu. Tento rok sú skromnejšie aj exteriérové podujatia. Každopádne Dni fotografie sú záslužným podujatím, ktoré dlhodobo prináša do Levíc špičkových autorov a s nimi umenie ďaleko siahajúce za „okresný prebor“. Možno otvoriť sa viac nastupujúcej generácii tvorcov i kurátorov, viac vstupovať do verejného priestoru, nebár sa experimentovať by mohlo festival posunúť dopredu. Ostatne, organizátori (Regionálnemu osvetovému centru patrí veľká zásluha) sami musia cítiť, ako ich podujatie kultivuje domácu amatérsku i divácku scénu. Je fajn, že posledné ročníky majú dobrú „vizuálnu pamäť“ na web stránke, viac textových informácií by ale nebolo na škodu. Organizovať festival takýchto kvalít by si zaslúžilo aj takúto pamätovú stopu. Veď je sa čím pochváliť. Levice sú už dávno pevne zapísané vo fotografickej mape Slovenska

Damas Gruska
glosátor kultúry

Kamil Myszkowski | Japonská krajina | 2020

Peter Župník | Mačka, ktorá chcela byť tigrom | 1985 – 1990

Tomáš Pospěch | Panorama | 2015

Vera Köböl | Vo vetre

Radovan Stoklasa Zachytené | Captured SEDF

Trvanie výstavy: 19. 4. – 28. 5. 2023
Kurátori: Veronika Markovičová, Peter Marek

Práca fotoreportéra je vo všeobecnosti veľmi rôznorodá a pestrá, určite sa nedá hovoriť o monotónnom povolaní, keďže ráno môže fotiť tlačovú konferenciu, na obed stihne odfoťiť ilustračné zábery k aktuálnej spoločenskej alebo politickej téme a večer ho ešte zavolajú zdokumentovať futbalový či hokejový zápas. Agentúrny fotograf je v neustálom kolobehu a musí byť pripravený pohoťovo reagovať často aj na nepredvídateľné udalosti. Mal by byť vybavený nielen kvalitnou fotografickou technikou, ale najmä postrehom, trpezlivosťou a vnímavosťou. A aj v tomto prípade by sa dal vysloviť jeden tradičný predpoklad kvality práce a výsledku – že to jednoducho musíte mať radi a musí vás to baviť. 25 rokov praxe môže byť, myslím si, dostatočným dôkazom toho, že Radovan Stoklasa je žurnalistické fotografie oddaný a že ho doteraz neomrzela. Potvrdením predpokladu kvality práce by mohol byť aj fakt, že dlhodobá spolupráca s nielen s domácou TASR, ale že jeho fotografie odobrá aj zahraničná agentúra Reuters.

Roztancovať dušu

Názov výstavy: VELKOLEPÉ STRETNUTIA | Eliška Sky
Trvanie: 16. marca – 20. mája 2023
Miesto: FOG, Bratislava
Kurátor výstavy: Dušan Kochol

Galéria FOG nedávno hostila výstavu známej českej umelkyne žijúcej v Londýne Elišky Sky s názvom Epic Encounters (Veľkolepé stretnutia). FOG sa so svojím kurátorským programom etablovala na poli umenia pomerne rýchlo a každou novou výstavou dokazuje seba vlastný vybraný vkus, do ktorého fotografie Elišky Sky skvelo zapadajú. Meno umelkyne a jej práca nie sú na

V Galérii Martina Martinčeka v Stredoeurópskom dome fotografie v Bratislave bol pod kurátorskou taktovkou Veroniky Markovičovej a Petra Mareka prezentovaný výber zo žurnalistickej tvorby Radovana Stoklasu s názvom Zachytené / Captured. Hneď pri vstupe do galérie sme mali možnosť vidieť veľkú mozaiku fotografií, ktorú tvorilo 21 športových záberov usporiadaných v 3 radoch po 7 fotografií. Jedným zo záberov bol fragment slovenskej zástavy so športovými fanúšikmi, ktorý bol použitý aj ako hlavný motív na letáku a pozvánke na výstavu. Nie je náhoda, že výber zo športovej fotografie bol takpovediac nosným a dominantným materiálom výstavy. Práve okamihy zo športových podujatí boli z môjho pohľadu najucelenejším „podvýberom“ v rámci tejto výstavy. Verím, že to nebude znieť ako kliše, ale ten povestný bressonovský rozhodujúci okamih akoby sprevádzal všetky fotografie. Ako príklad by som mohol uviesť záber hokejistu, za ktorým počas zápasu pri súboji s protihráčom na mantineli práve praská plexisklo alebo priam let futbalového brankára, ktorý sa vo vzduchu otáča za loptou, ktorá nezadržateľne smeruje do brány,

foto | Radovan Stoklasa

či „nezný“ dotyk kopačky na tvári futbalistu počas zápasu slovenskej reprezentácie. To všetko svedčí nepochybne o už vyššie spomenutej pohotovosti fotografa: vyčkat na ten správny moment, následne stlačiť spúšť a exponovať v stotínach alebo tisícinách sekundy, aby bol ten rozhodujúci moment natrvalo správne zachytený. Mozaika športových záberov je vhodne tvorená nielen momentmi priamo z podujatí, ale doplnená je tiež fotografiami z osláv či tréningu. Na protihľadnej strane galérie bola mozaika 9 záberov,

ktorá zobrazovala dramatickejšie spoločenské udalosti. Nedá sa nespomenúť záber prezidentky Zuzany Čaputovej a Romana Samotného pred klubom Tepláreň alebo aj ostatné vystavené snímky, ktoré nám smutne pripomenuli, čoho sme boli v dávnej či nedávnej minulosti svedkami. Čas plynie veľmi rýchlo a už ako by sme aj zabudli na pandémie, ktorá nás proti našej vôli dennodenne sprevádzala. Niekoľko fotografií na výstave nás mohlo preniesť práve do tejto doby, keď rúška a testovacie stanice na covid

boli neoddeliteľnou súčasťou našich životov. Niekoľko snímok mapovalo aj bežný život, politiku a kultúru. Podľa môjho názoru neboli prezentované v tak kompaktných a vizuálne silných formáciách ako úvodná športová séria. Verím, že zaradenie výberu kvalitnej reportážnej fotografie Radovana Stoklasu do výstavného programu Stredoeurópskeho domu fotografie ponúklo návštevníkom galérie netradičný a obohacujúci zážitok.

Peter Korček
fotograf, pedagóg

Eliška Sky

Ten, kto už Eliškinu tvorbu trochu poznal, dokáže rozpoznať časové rozdiely v tvorbe a vie si tiež viac uvedomiť možno neštandardné prepojenia. Naopak divák, ktorý autorku nikdy

predtým neregistroval, mohla potešiť sviežosť a hravosť fotografií, ktoré roztancujú dušu!

Michaela Bosáková
kurátorka

fotonoviny

Vladimír Židlický: Tak to vidím ja...

Trvanie výstavy: 9. jún 2023 – 3. september 2023
Kurátor: Vladimír Židlický
Miesto: Danubiana Meulensteen Art Museum, Bratislava-Čunovo

Oceán, les, krajina, nahé ľudské telo, niekedy len tvár či ruka. Vladimír Židlický nepotrebuje pre svoje fotografie veľa hrdinov. Vystačí si s málom, zato paradoxne dokáže vyrozprávať najrozmanitejšie príbehy

zasahuje, prekrýva ich, poznamenáva štetcom, zanecháva ryté stopy, pracuje s inverziou i opakovaným osvitom, kreslí svetlom a používa rôzne technické fínsy, občas aj dost extrémne postupy. Fascinuje ho tiež technika z „pravku“ fotografie, ktorou je klasická ferrotypia. Gesticky vstupuje do scén svojich obrazov, podľa neho totiž fotografia nemôže byť hotová bez ďalších zásahov autora. Je to jeho vlastný spôsob komunikácie

s obrazom, a v konečnom dôsledku aj dialóg s divákom.

Nahé ženské telo je pre neho prostriedkom na odhalovanie kvintesencie femme fatale. Niekedy ho zahŕňa výškom prírodnej krajiny, inokedy zaodeje rozšantenými stopami svetla, potom zas pochýbami škvrnami farieb. Niekedy mu stačí len krásna tvár, raz z nej vystupujú len červené pery, raz otvorené ústa akoby volajúce o pomoc, pričom emóciu násobí červená látka prekrývajúca oči. Neraz mu stačí aj detail, ruka ako symbol dotyku. Ruka vystierajúca sa k čomusi len tušenému, ruka hladajúca druhú, ruka, čo roztvoreným vejárom prstov kladie otázku...

Z aktov vytvára kompozície roztancovaných vlí či sabat čarodějnic. Staví z nich unikátnu babilonskú vežu. Magickými kruhmi akoby symbolizoval nahľadávanú tunnosť kontaktu a kontinuity. „Svet je jedno veľké divadlo, v ktorom každý z nás hrá nejakú rolu – raz sme skvelí, raz sme trápni. Figúry mojich obrazov sú preto často označené ako dramatická scéna či javisko,“ znie autorovo motto. Kým ho neplánovane zasiahlo a definitívne pohltilo médium fotografie, uvažoval Vladimír Židlický o kariére výtvarníka. Ozveny snáh ovládnut a pochopiť maľbu a grafiku možno vystopovať v jeho invenčných reinterpretáciách obrazov maliarskych veľikánov. Do vystaveného výberu zaradil Poctu Klimtova, Giorgionemu aj Gericaultovi a jeho slávnemu

Vladimír Židlický | Zvláštni eviky č. 6 | 2018

pulzujúce krásou, vzrušením, napätím aj znepokojujúcim tajomstvom. V prvej júrovej dekáde otvoril v Danubiane svoju výstavu, ktorú zaštitil jednoznačným názvom Tak to vidím ja...

Rozbúrená hladina mora pri brehoch Bretónska pulzuje nebezpečenstvom, ale aj vzrušujúcou krásou. Čajka vznášajúca sa nad rozbúrenými vlnami šepká o slobode i ceste do ďalekého neznáma. Aj pokojná hladina obrovskej vodnej plochy olemovaná linkou posledných stôp odchádzajúceho slnka má svoje tajomstvá. Podobne ako záhadné postavy, čo sa približujú k vlnám olizujúcim pobrežie.

Veľkoformátové fotografie-obrazy Vladimíra Židlického majú však ďaleko od prvoplánovej popisnosti. Autor totiž s chutou a nápaditosťou permanentne porušuje pravidlá klasickej fotografie – nedotknuteľnosť negatívu. Všetomže do negatívov

Vladimír Židlický | Vždy na vrchol... č. 2 | 2021

Vladimír Židlický | Zákaz vyjadrení č. 3 | 2021

plátnu Plt Medúzy – tá sa v autorovej pochmurnej vízií zmenila na obrovskú masu odpadu, na ktorej hľadajú záchranu tí, čo prežili katastrofu. Tvorba je pre Vladimíra Židlického spôsobom existencie. „Do digitálneho obrazu možno pomerne ľahko ďalej zasahovať v ktorejkoľvek fáze, a tak pretiahnuť mystérium tvorby prakticky do nekonečna,“ pripomína. Jeho fotografie sú reflexiou o stave sveta, metaforami o ľudskej existencii aj magickými scénami, čo sa odohrávajú na preplnenom javisku života. Oko profesionála nepochybne „chytiť“ rafinovanostou tvorivých postupov. Neškolené

oko zas uvedie do nepoznaného sveta plného zázrakov a zasiahne explóziou nečakaných i provokujúcich asociácií. Veľkoformátové fotografie-obrazy očarujú, ale aj znepokojujú a provokujú. Kto spoznal pred skoro štyrmi rokmi dielo jednej z hviezd 29. ročníka medzinárodného festivalu Mesiac fotografie, rád do jej vesmíru imaginácie vstúpi znova. A kto vtedy nespoznal, na toho čaká výstava Tak to vidím ja... v Danubiane do 3. septembra. Je z kategórie tých, ktoré si netreba nechať ujsť.

Jena Opoldusová
publicistka

Vladimír Židlický | T. Gericault | Prám Medúzy – Reinterpretace | 2019

KRAJINA STREDU

Fotografie: Ján Viazanička
Texty: Zuzana L. Majlingová, Miloslava Borošová Michalcová, Zuzana Drugová
Koncepcia: Zuzana L. Majlingová, Peter Liška
Grafický dizajn: Peter Liška
Vydavateľ: Stredoslovenská galéria v Banskej Bystrici
Rok vydania: 2022
Počet strán: 100
ISBN: 978-80-88681-86-1

V úvode publikácie nás kurátorka Zuzana Majlingová podrobne oboznamuje so vznikom fotografií zasadených do hlbšieho kontextu lokality a tvorby slovenských autorov dokumentujúcich vidiek v minulom storočí. Historička umenia Miroslava Borošová Michalcová nám vo svojom texte približuje historický kontext architektonických pamiatok Severného Podpoľania, ktoré sa často objavujú vo fotografiách Jána Viazaničku, a etnologička Zuzana Drugová čitatela zasväčuje do problematiky súčasného folklorizmu a jeho podôb.

Fotografie Jána Viazaničku vznikali počas rezidenčných pobytov v Dúbravici v rokoch 2017 – 2019 na podnet Andrea Poliaka, ktorý je zároveň aj autorom názvu Krajina stredu.

Publikácia Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

DIARY

Fotografie: Jana Ilková
Text: Eduard Kudláč
Preklad: Elena & Paul McCollough
Zostavil: Filip Vančo
Knižný dizajn: Palo Bálik
Vydavateľ: Photoport, SLOVART
Rok vydania: 2023
Počet strán: 104
ISBN: 978-80-55660-88-2

Kniha Diary je deviatym dielom z edície Photoport – Slovart, preto nám prináša edičné formálne náležitosti, ako je formát knihy, typ obálky, použitý papier a font. Samozrejme, v prípade edičnej

slovenského vidieka. Kým autori ako Martin Martinček, Karol Plicka či Karol Benický „rurálnu fotografiu“ z tohto prostredia heroizovali, Viazanička ju zbavuje všetkých ideálov a prikras, ktoré sprevádzajú tradičné vnímanie folklorizmu. Autor nám ponúka autentický a surový pohľad na dnešný vidiek, bez idealizácie a romantizácie, často s prvkami deadpanovskej estetiky. Jeho fotografie sú plné kontrastov, nezvyčajných súvislostí a náhodných momentov, čo vytvára dojem bizarnosti, ktorá je charakteristická pre životy, ktoré žijeme.

Publikácia sa neobmedzuje len na vizuálny zážitok, ale využíva aj grafické prvky na vytvorenie silného dojmu. Intervencie v podobe krížoviek od Milana Zvadu pridávajú ďalšiu dimenziu do celého diela. Tieto krížovky nás smerujú k určitým kľúčovým slovám a tematickým okruhom, čím nám pomáhajú hlbšie porozumieť Viazaničkovým fotografiám.

I keď Majlingová uvádza, že fotografie vybrané na výstavu a následne zaradené do publikácie Krajina stredu sú len jej selektívnym pohľadom a malým fragmentom zo vzniknutého materiálu, ktorý by si zaslúžil priestor veľkej publikácie, otázkou pre mňa zostáva, prečo na tento moment

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

činnosti je práve táto schematickosť zaručujúcim kľúčom pre rozpoznanie danej edície konkrétneho vydavateľstva.

Žiarivá červená obálka s jednoduchým čiernym nápisom Diary môže byť chápaná ako priamy odkaz na tvorivý proces autorky. Jana Ilková je fotografkou v tradičnom zmysle tohto média – čiernobiely analogový proces, technicky dokonalé fotografie, ktoré si autorka sama rukodielne zväčšuje v tmavej komore. Práve červené svetlo je tým okamihom, ktorý mení prostredie tmavej komory na magické laboratórium. Voľba červenej obálky s čiernou typografiou tak vytvára priamu referenciu na proces jej tvorby.

Ilkovej fotografie sú nabité sochárskou objektivizáciou a často prejavujúcou sa dehumanizáciou. Figúry sa stávajú iba objektom jej záujmu, a práve tento odstup vytvára z Ilkovej fotografií objektivizujúce obrazy. Zaznamenáva každodenné okamihy z pohľadu obsedantného pozorovateľa a zátíšia, ktoré evokujú rutinne známe, ale zároveň vzdialené priestory, tvary a objekty. Ilková sa stotožňuje s všeobecnotou a univerzom blízkosti plným protichodných emócií. Jej dokonale konštruované

foto: Zuzana Pustaiová

upozorňuje. Každá publikácia predsa prechádza editorským výberom, kde sa často (najmä pri dokumentárnych projektoch) vyberajú zábery z veľkého množstva fotografií.

Publikácia kopíruje koncept výstavy, je jej akýmsi preklopením z 3D priestoru do 2D. Napriek tomu, že

foto: Zuzana Pustaiová

technické obrazy často zachytávajú znepokojujúce momenty, ktoré nám pripomínajú krehkosť nášho života.

Denník je terminus technicus, záznam udalostí prežitých v určitom časovom intervale založený na dennom zaznamenávaní. Vytvárame si denníky, aby sme nezabudli na rôzne okamihy, aby sme zo seba vypustili svoje trápenia, pochybnosti traumy. Na druhej strane je denníkom periodikum vychádzajúce na dennej báze a informujúce o aktuálnom dňaní. V Ilkovej knihe sa miešajú tieto dve formy – verejný informátor a osobný

Okrem monochromatických odtrieňov textu a fotografií nás v publikácii sprevádzajú dve farby – svetlomodrá a ružovo-marhuľová, ktorú IKEA označila za najobľúbenejšiu farbu slovenského mainstreamu. Obe tieto farby sa zároveň často vyskytujú na fasádach domov v tomto regióne. Publikácia nás v istom momente obracia a vnára nás do cirkulácie života, mení náš pohľad a núti nás premýšľať opäť iným smerom. Je to nekonečná jazda na kolotočí plná absurdných momentov, kde sa strieda minulosť a prítomnosť, no pritom obmedzená až príliš reálnou realitou. Keď sa dívam na fotografie Karola Plicku a jeho romantizujúci pohľad na Slovensko, vnímam pokoj a krásu. Pri pohľade na Viazaničkove snímky slovenského vidieka pocietujem bizarnosť. A práve táto bizarnosť je taká prítomná v životoch, ktoré žijeme. Viazaničkov pohľad nám neukazuje život na vidieku vo svojej kráse a heroizácii, ale naopak, plný neočakávaných súvislostí a nepredvídateľných možností. Publikácia Krajina stredu nám prináša pohľad na folklórne slávnosti na Podpoľaní, architektúru tohto regiónu a krajinné či mestské zátíšia. Je to miesto stretávania sa rôznych realít a vytvárania akéhosi panoptika prítomnosti s prvkami minulosti a budúcnosti súčasne.

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

prežíva v prítomnosti a budúcnosť sa stáva minulosťou, čo vytvára dynamický a nekonvenčný časový rámec. V rámci svojich diel zdôrazňuje hodnotu všednosti, zachytáva každodenné momenty a prezentuje ich formou abstraktnej reality. Jej fotografie majú schopnosť byť blízke a vzdialené zároveň, čím vyvolávajú zaujímavý pocit napätia a kontrastu. Vyjadruje sa prostredníctvom snapshotovej estetiky, ktorá je charakterizovaná priamym, surovým bleskom, avšak v jej prípade aj technicky dokonalým vyobrazením skreslených realít.

Ilková sa hrá s líniou, kontúrami, tvarmi a štruktúrami, čím vytvára výrazné vizuálne prvky a dodáva svojim fotografiám jedinečnosť a originálny charakter. Týmto spôsobom rozširuje možnosti a hranice fotografického vyjadrovania a otvára priestor pre nové a inovatívne interpretácie reality.

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

VEREJNÁ FOTOGRAFICKÁ KNIŽNICA

Z pokladov knižničného fondu Verejnej fotografickej knižnice Vladimíra Vorobjova tentoraz vyberáme publikáciu zo série kníh z vydavateľstva Edition Lammerhuber, ktoré má v knižnici svoje početné zastúpenie. Kniha *Maximum Shadow Minimal Light* brazílskeho street fotografa Gustavo Minasa je ukázkovou predstaviteľkou už zmienenej série s názvom *Vizuálna poézia*, pretože jej obrazy a ich viacvrstvnatosť nabádajú na čítanie medzi riadkami.

Môže sa zdať, že, ako implikuje názov knihy, práca so svetlom a tieňom je na Minasových fotografiách kľúčovým javom. Zaiste je to tak, avšak ich najväčšia sila je v tom, že pôsobia ako nástroj na zachytenie miesta v konkrétnom čase, s celou škálou toho, čo momenty zastavenia sa a precitenia chvíle vo vire pulzujúceho mesta pontikajú. Slnecná páľava, dažďové kvapky, ranné brieždenie či večerný súmrak dávajú špiny bočných uličiek, ruchu dopravných uzlov, vôňam reštauračných zariadení akúsi inú optiku, keď sú zachytené cez sklenené vitríny výkladov, autobusových okien, pouličných zrkadiel či presklených budov modernej architektúry. Minas

V zdravom tele zdravý duch!

Miesto výstavy: Foyer Fakulty architektúry a dizajnu STU, Nám. slobody 19, Bratislava
Trvanie výstavy: 25. 4. – 12. 5. 2023
Autorka koncepcie projektu a kurátorka výstavy: Monika Stacho
Text výstavy a spolupráca: Peter Szalay, SAV
Architektúra výstavy a propagácia: Jana Micháľková

Na prelome mesiacov apríl a máj tohto roka sa v priestoroch foyeru Fakulty architektúry a dizajnu STU v Bratislave uskutočnila menšia výstava pod názvom V zdravom tele zdravý duch! Jej ústrednou témou, až na pár výnimiek, bola liečebná a rekreačná architektúra 20. storočia. Predstavená bola prostredníctvom fotografií z archívov dvoch známych fotografov architektúry – Ľuba Stacha a Tibora Škandíka, a tiež fotografií súčasného stavu vybraných architektúr od zúčastnených študentov fakulty (Štefánia Budžáková, Martin Valábek, Rebeca Ihringová, Ivana Šifrová, Branko Sedláč). Jadro výstavy tvorili archívne fotografické pohľady na známe moderné a neskoro moderné liečebne, zotavovne, sanatóriá a kúpele v Piešťanoch, Trenčianskych Tepliciach, vo Vysokých

odráža vašu vlastnú interpretáciu, lebo vaša interpretácia je definovaná tým, aký odraz chcete vidieť. Minas takto cez pôsobivú štylizovanú perspektívu pontíka pohľad do sveta geograficky vzdialeného, ale vo svojej podstate všetkým dobre známeho. MINAS, Gustavo: Maximum Shadow Minimal Light. Baden. Edition Lammerhuber, 2019, 192 s. ISBN 978-3-903101-47-0.

Z časopiseckej sekcie nájdete v knižnici aj prvé číslo časopisu *designum* z roku 2023, kde nájdete rozhovory s dizajnérom Matúšom Buranovským s bohatou ukázkou jeho tvorby, s Matejom a Veronikou Rabadovcami o Ateliéri Rabada a technike modrotlače, s Jurajom Kováčom o reklamnej agentúre THIS IS LOCCO, ktorej je kreatívnym riaditeľom, ďalej kritický report z podujatia Trienále plagátu Trnava,

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

verejne prezentovali ešte počas svojich štúdií v Bratislave v roku 1976. Následne súbor pohľadov na neskoro modernú architektúru hlavného mesta vystavili i v zahraničí. Od konca 70. rokov sa obaja začali fotografii architektúry venovať profesionálne. Prispievali do architektonických časopisov, na výstavy architektov a do umeleckohistorických publikácií. Súbor čiernobielych a farebných fotografií vystavený nedávno v foyeri STU ukázal výber prác z archívu oboch autorov z 80. rokov (od Stacha vo väčšej miere). Vtedy bola väčšina prezentovaných stavieb (najmä tie povojnové) relatívne krátko po dokončení, takže boli ešte v dobrom stave, ale už v reálnej prevádzke, takže na snímkach bolo zachytené ich skutočné fungovanie a atmosféra v interiéroch a exteriéroch.

Monika Stacho | Pohľad do výstavy | 2023

ktoré sa uskutočnilo koncom roka 2022, ako aj report z výstavy *Archeologie designu* v Múzeu umenia a dizajnu Benešov. Profilovú sekciu zastupujú reflexie o Miroslavovi Cipárovi a Antonovi Cepkovi, a napokon v recenznej rubrike sa dočítate o knihe 92XXX22 MIROSLAV DEBNÁR a *Civilizovaná žena: Ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*.

Pri čítaní tohtoročného letného čísla časopisu *European Photography designum* z roku 2023, kde nájdete rozhovory s dizajnérom Matúšom Buranovským s bohatou ukázkou jeho tvorby, s Matejom a Veronikou Rabadovcami o Ateliéri Rabada a technike modrotlače, s Jurajom Kováčom o reklamnej agentúre THIS IS LOCCO, ktorej je kreatívnym riaditeľom, ďalej kritický report z podujatia Trienále plagátu Trnava,

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

Fascinujúca je najmä možnosť vidieť dobovú farebnosť fasád, dizajnu interiérov a včlenených výtvarných diel, niekoľko mnohokrát boli v časopisoch prezentované iba v čiernobielej verzii a väčšina z pôvodných interiérov dnes už neexistuje. Kontrastom k týmto záberom sú potom snímky študentov zachytávajúce súčasný stav týchto stavieb. Iba pár z nich malo šťastie na obnovu, ktorá plne alebo aspoň čiastočne rešpektovala pôvodné zámery architektov a naďalej plní svoj prvotný účel. Niektoré z nich sú v stave zanedbania a stagnácie, a naď ich budúcnosťou sa prešlapuje. Avšak asi najtristnejší je stav jednej z najznámejších a najoceňovanejších kúpeľných stavieb funkcionalizmu – liečebného domu Machnáč v Trenčianskych Tepliciach, o ktorého

osud sa stále vedú právne spory. Jeho aktuálny ruínový stav, zachytený jedným zo študentov aj z interiérov, naznačuje, že tejto cennej pamiatke už nezostáva veľa času do totálnej deštrukcie. O tom, ako zachovať charakter a funkčnosť často monumentálnych stavieb neskorej moderny, sa vedú diskusie nielen u nás, ale aj široko v zahraničí. Niekedy však tieto stavby zaniknú rýchlejšie, než sa vôbec nejaká diskusia o ich možnostiach začne viesť. V tejto súvislosti je veľmi dôležité vytrahovať práve aj takéto zábery z archívov, ktoré ukazujú nielen pôvodné umeleckohistorické hodnoty a auru týchto stavieb, ale zároveň autentický život, ktorý v nich bol. Výstava bola súčasťou projektu integrácie fotografie architektúry do výučby architektúry a dizajnu na STU a možno ju – aj pre menší rozsah – chápať najmä ako určitú formu informovania o prebiehajúcom projekte i prezentovania prvotných výsledkov. K záveru projektu v marci 2024 je plánovaná reinštalácia výstavy v Pistoriho (Pisztorého) paláci v Bratislave, vo väčšom rozsahu a už s kompletnou fotografickou dokumentáciou súčasného stavu vybraných architektonických pamiatok od zúčastnených študentov.

publikácie Krajina Stredu sa snaží zachytiť súčasnú vizuálnu podobu

Mgr. Lucia Almajšíová, PhD. kurátorka Zbierok moderného a súčasného umenia (Zbierky fotomédií) Slovenská národná galéria

INSTANTNÁ FOTOGRAFIA

O fotografii

Čo je instantná fotografia? Ak hovoríme o instantnosti v zmysle okamžitej fotografie v súčasnosti, je to to, čo každodenne praktikujeme používaním mobilných telefónov. Vyberieme, cvakneme, zdieľame a znovu opakujeme.

Ak však hovoríme o instantnej fotografii v prvotnom význame, hovoríme o polaroidovej fotografii, ktorú si možno pamätáte z detstva v rámci spomienky na svojho strýka z Ameriky, ktorý priniesol fotoaparát a hneď po odfotozafovaní z neho vyšla fotografia.

Má však v dnešnej dobe zmysel hovoriť o instantnej fotografii? V dobe, keď máme všetko okamžite dostupné, bez námahy, bez rozmýšľania? Ak môžem povedať za seba ako fotografku využívajúcu polaroid vo svojej tvorbe, tak určite áno. Už len tým, že veľká časť nášho života sa odohráva online, chýba nám niečo fyzické, materiálne, a preto sa prirodzene obraciam späť, a hľadáme niečo, čo by nám to mohlo vykompenzovať. Alebo aspoň prinavrátiť pocit z niečoho magického.

Zaiste má každý z nás v pomyselnej galérii v telefóne tisíceky fotografií. Sama ich tam mám v tomto momente uložených presne 9 554. A priznám sa, že ak by sa všetky vymazali, nebude to pre mňa veľká rana. Povieť si, veď odfotozafujem ďalšie. Možno práve v tom tkvie ten problém, že náš vzťah k fotografii sa celkovo úplne zmenil. Samotná fotografia sa stáva bezcennou. Už si nepotrpíme na spomienkovú hodnotu snímok, už ich nematerializujeme, nedávame tlačíť, aby sme si ich my alebo naši známi mohli prezerat, nevytvárame z nich albumy a ani svoje fotografie nedarovávame blízkym a rodine. No darujeme ich inou formou práve tým, že ich zdieľame na sociálnych sieťach – a kto ich uvidí, ten má k nim prístup.

Občas si predstavujem, ako vyzeral svet bez fotografie, bez možnosti zaznamenávať, zachytávať obrazy vytrhnuté z reality. Pritom si dobre uvedomujem paradox, že dnes je pre nás takýto svet nepredstaviteľný.

Fotografia s nami existuje už necelých 200 rokov. Za ten čas sa zmenila jej hodnota, vizualita, dostupnosť, technológia, využitie... Jedno zostáva však stále rovnaké – fotografia bola, je a vždy bude naším (ľudským) vyjadrovacím prostriedok. Niečím, čo môžeme prirovnať k forme jazyka. Uvedomujeme si, že žijeme vo vizuálnom svete, kde už

fotografia nepredstavuje vzťah medzi nami a svetom, je jeho absolútne prirodzenou súčasťou. Potrebujeme fotografovať, potrebujeme rozprávať prostredníctvom fotografií a následne rozprávať o fotografiách. Fotografia je tým, čím človek prekračuje a zároveň uskutočňuje sám seba aj danosť svojho prostredia či sveta ako horizontu.

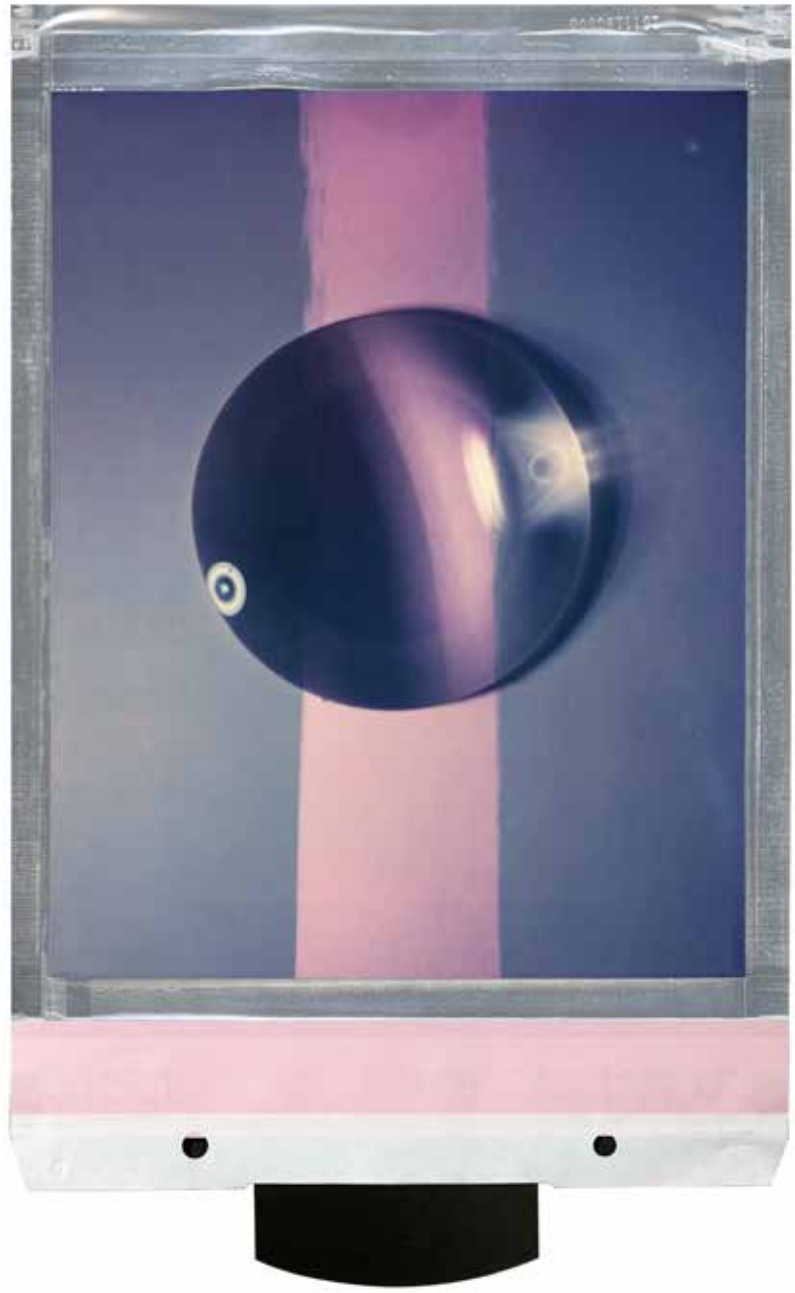
„Akcelerované tempo, ktorým je snímek nejen vytvářen, ale také přijímán, umožňuje nový typ fotografické komunikace, která je rychlejší, globálně srozumitelnější a co do exprese někdy ještě bezprostřednější než slova.“ (Nathan Jurgenson, Socialní fotografie, s. 31)

Z histórie polaroidu

Polaroidová fotografia ako fenomén bola svetu oficiálne predstavená 21. februára 1947. Jej vynálezcom bol Edwin Land, zakladateľ spoločnosti Polaroid, ktorá sa zo začiatku venovala výrobe polarizačných filtrov. Motiváciou na výrobu fotoaparátu, ktorý okamžite vyprodukuje hotovú fotografiu, bola otázka jeho trojročnej dcéry Jennifer po tom, čo sa fotografovali na prechádzke v Santa Fe na film: „Prečo nemôžem vidieť fotografie hneď?“ Zaujaty detskou naivnou otázkou začal Land rozmýšľať nad princípmi, ako by instantná fotografia mohla fungovať. V tom čase bolo totiž potrebné čakať niekoľko dní, občas týždňeň na vyvolanie filmu a vytláčenie snímok.

A prečo nie? Prečo nevyrobiť fotoaparát, ktorý by vám hneď vydal hotovú fotografiu? Veď predsa už samotný zakladateľ Kodaku George Eastman chcel na začiatku 20. storočia umožniť všetkým, ktorí chcú robiť pekné snímky, možnosť tvoriť krásne fotografie práve tým, že predstavil fotoaparát Brownie, na ktorom stačilo stlačiť spúšť. No stále ste museli čakať. V tom je ten hlavný rozdiel – v čakaní, v skrátaní času čakania na minimum.

Celý proces vyvolania fotografie bol vďaka polaroidu zminimalizovaný z niekoľkých dní a hodín do šesťdesiatich sekúnd, čo predstavuje extrémny posun pre ľudské vnímanie celého procesu. Polaroid vo svojich reklamách okrem iného využíval slogan „60 second excitement“ (60 sekundové vzrušenie). Týchto šesťdesiat sekúnd medzi aktom odfotozafovania a vyvolaním fotografie predstavuje čas neistoty, čas, keď je možné aj nemožné všetko. Polaroid tak priniesol možnosť fotografovania ako formu bezstarostnej zábavy. Ľudia si rýchlo uvedomili, že polaroidy predstavujú intímne instantné originály, ktoré nevidia nik okrem fotografa a fotografovaného. A takisto aj to, že

Polaroid 8x10, zo série Aperture, 2022, (z archívu autorky)

Polaroid 8x10, zo série Utopia, 2019, (z archívu autorky)

každá zo vzniknutých fotografií je jedinečný fyzický artefakt, produkt jedného konkrétneho momentu. Treba ešte podotknúť, že polaroid nebolo možné zmanipulovať, sfaľšovať alebo upraviť. Tieto často opomínané rysy z neho spravili jedinečný materiál.

Za prvý rok existencie polaroidu bolo predaných viac ako 900 000 fotoaparátov prvého modelu Polaroid Land Camera 95 (v dnešnom ponímaní stál približne 800 dolárov). To znamená, že ľudia boli ochotní dobre zaplatiť za možnosť zachytiť prítomnosť a okamžite ju uchovať. Samozrejme, postupne sa začali vyrábať ďalšie modely fotoaparátov – lacnejšie a dostupnejšie. Spočiatku sa používal iba čiernobiely film a až v 60. rokoch 20. storočia farebný film.

Polaroid sa využíval hlavne pre svoju spomienkovú hodnotu, no tento špecifický materiál sa dostal aj do umeleckých kruhov. Vo svojej tvorbe po ňom siahli autori ako Andy Warhol, ktorý sa stal ambasádorom Polaroidu a fotil naň autopoortréty, ale aj páry fotky. Chuck Close zasa používal na autopoortréty veľkoformátový materiál Polaroid 8x10 a Polaroid 20x24. Ďalej sú to autori ako David Hoeney, André Kertész, Robert Mapplethorpe, Richard Hamilton a Andrej Tarkovskij.

Instantná fotografia v podstate prebrala všetky operácie tmavej komory a preniesla ich do vnútra samotného filmu. Spočiatku bol polaroid vyrábaný ako peel-apart film, čo znamená, že pozitív ste po vyvolaní museli oddeliť odlepením od negatívu. Preto sa v tých časoch s fotografiami shakeovalo (triaslo), aby rýchlejšie vyschli zvyšky chémie. Neskôr vznikol typ, ktorý poznáme dodnes (Polaroid 600, Polaroid SX-70), keď má fotografia štvorcový charakter, biely rámik, ochranný plastový nosič a na spodku fotografie sa nachádza pásik, kde je uschovaná chémia. Keď stlačíte spúšť, fotografia vychádza z fotoaparátu von. Presne v tom momente sa pásik s chémiou stlačí medzi dvomi valčekmi, vďaka čomu sa rozprestrie chémia po celej ploche. Na začiatku vidíme iba svetlomodrý štvorec a až postupom času sa začínú ukazovať prvé náznaky, kontúry obrazu. Čím viac je fotografia vyvolaná, tým viac ustupujú modré tóny do úzadia, až kým úplne zmiznú. Vyvolanie polaroidu dnes trvá približne 10 – 15 minút. Prečo sa tento čas opäť navýšil? Pretože sa úplne zmenilo chemické zloženie polaroidu alebo, lepšie povedané, muselo sa znovu vymyslieť. Po smrti Edwina Landa a s príchodom digitálnych fotoaparátov mala firma problémy a nevedela udržať krok s dobou. V roku 2008 vyhlásila bankrot, no našťastie v tom istom roku spustila hŕstka nadšencov projekt s názvom Impossible project a vďaka nim je Polaroid opäť Polaroidom.

Instatné originály

Celý proces fotografovania na polaroid je jedno veľké dobrodružstvo. Začína sa to tým, že ste úplne oslobodení od technických aspektov fotografie, teda naozaj stačí stlačiť spúšť. Človek sa tak môže oveľa viac sústrediť na to, čo fotografuje – na výrez z reality. Po stlačení spúšte vám z fotoaparátu vyjde okamžite jeden fyzický exemplár – originál. V súčasnosti sú dostupné farebné aj čiernobiele filmy, špeciálne edície filmov s farebnými alebo čiernymi rámkami a dokonca aj s kruhovým výrezom fotografie.

Polaroidové fotografie majú vlastnú typickú vizualitu, zjednodušené povedané, akoby mali vlastný filter. Na výslednej snímke je bežné, že sa ukážu neočakávané prvky, chyby, či už vo farebnosti (čo sčasti ovplyvňuje teplota) alebo v popukaní fotoemulzie, či v zobrazení „zábleskov“ (čo spôsobuje prach, ktorý sa dostal do valčekov alebo preprexponované časti fotografie). V horúcom prostredí sa fotografie vyvolajú v oranžových, teplých tónoch, v chladnom prostredí tahajú skôr do modra alebo fialova. Záleží aj na tom, kedy bol film vyrobený alebo aký je starý. Ak sa vám náhodou balík s filmom v batohu riadne stlačí, je možné, že časť emulzie sa rozprestrie a časť nie. Pri fotografovaní sa vždy môže stať absolútne nečakaná náhoda a nakoniec si povieť, že to je ešte lepšie, než ste si to na začiatku predstavovali.

No najkrajšie je na tom to, že s fotografiou už nemusíte nič robiť, existuje vo vašom svete a môže vás dennodenne tešiť. Alebo ju môžete rovno niekomu podarovať. Pridanú hodnotu vnímam aj v tom, že v jednom balíku filmov je osem fotografií, takže si človek rozmyslí, čo chce naozaj odfotozafovať. Taktiež je v dnešnej fotografickej praxi luxus venovať jednej fotografii približne 15 minút svojho času.

Fascinuje ma, že aj keď sú polaroidové fotografie po 15 minútach ustálené, sú naďalej sčasti citlivé na svetlo a po čase sa začínú aj tak meniť. Zmeny sú síce málo viditeľné, no po pár rokoch môžu fotografie úplne vyblednúť či absolútne zmeniť svoju farebnosť. Napríklad čiernobiele polaroidy sú skutočne čiernobiele tak maximálne prvý týždeň po odfotozafovaní.

V súčasnosti sa dokonca vyrábajú nové polaroidové fotoaparáty (Polaroid Now, Polaroid Now+), ktoré sa dajú dobíjať cez usb kábel, preto sú aspoň trošku ekologickejšie, keďže každý balíček filmu nemusí obsahovať vlastnú batériu (film I-type). Okrem toho je v ponuke aj tlačiareň s názvom Polaroid Lab. Stačí priložiť telefón s vybranou fotografiou a tlačiareň vám ju vytlačí v podobe polaroidového snímku. V skutočnosti

to nie je tlačiareň v pravom zmysle, pretože obrazovku vášho telefónu odfotozafuje cez zabudovaný objektív.

Určite treba spomenúť aj druhého výrobcu instantných fotoaparátov a filmov – Fujii Instax. Dostupný je vo viacerých veľkostiach – mini, square a wide. Hlavný rozdiel je v tom, že fotografie z Instaxu sa vám podaria vždy. Nemusíte sa báť, či bude výsledok podobný realite. Bude. Používa totiž iný druh chémie. Fotografie sú kontrastné, pričom čierna je skutočne čierna. Instaxy sú ideálne na párty, svadby, ale možno ich využiť aj na umeleckú tvorbu.

Kreatívne využitie polaroidov

Dobrodružstvo s polaroidom sa nemusí skončiť tým, že sa vyvolá fotografia. Existuje veľa kreatívnych techník, ktoré vám rozšíria možnosti instantného výtžitia. Za posledné dva roky sa mi podarilo zorganizovať dve série fotografických workshopov v Arte v Piešťanoch, kde som predstavila viacero z týchto techník. Polaroid Emulsion lift – prenesenie fotoemulzie z Polaroidu na inú podložku, napríklad na papier; Polaroid Emulsion Manipulation – kreslenie do vyvolávajúcej sa fotografie z SX-70 fotoaparátu; Polaroid Double Exposure – dvojexpozícia; Polaroid Light Painting – kreslenie svetlom, Polaroid Transparency – rozloženie Polaroidu na vrstvy a zanechanie emulzie na prievitnej plastovej vrstve; Polaroid Destruction – zásahy rôznymi chemickými prvkami do fotoemulzie; Instax Unlimited – vytváranie nových formátov z Instaxov až po 3D objekty. Najkrajšie na tom bolo to, že účastníci nepotrebovali nič vedieť, naozaj stačilo iba stlačiť spúšť a otvoril sa im úplne nový svet.

Ja a polaroidy

S polaroidmi pracujem počas celého štúdia na VŠVU. Momentálne sú, pravdaže, súčasťou môjho doktorského výskumu. Rada by som vám predstavila jeden z mojich posledných projektov s názvom Aperture, kde som pracovala aj s jedinečným materiálom Polaroid 8x10.

Apertúra je výstavný projekt prezentujúci konceptuálny prístup k médiu fotografie s použitím svetla, času, snímacej častice, snímacieho aparátu a polaroidového materiálu. Séria polaroidových fotografií zachytáva elementárny objekt vo vzťahu k fotoaparátu – šošovku. Na výsledných fotografiách však nie je šošovka ako objekt úplne zreteľný. Polopriesvitný kruhový objekt a meniace sa svetelné podmienky odkazujú na istú fázoovosť cyklu a repetíciu zachytávania rovnakého objektu.

*Ema Lančaričová
fotografka*

Polaroid Emulsion Lift | Arta | 2021 (foto | Daniel Dvorský)

Fotopaparát Polaroid Now+, (foto | Daniel Dvorský)

Polaroid Emulsion Manipulation | 2022 (z archívu autorky)

Čiernobiely Polaroid | Vitkovice | 2018 (z archívu autorky)

Polaroid vyvolaný v chladných podmienkach | zo série Aphelion 2021 (z archívu autorky)

Polaroid Double exposure | 2022 (z archívu autorky)

Počiatky fotografie vo Vysokých Tatrách (1. časť)

Po roku 1870 sa začala éra systematického fotografovania krajiny Vysokých Tatier a vydávania kazetových albumov obsahujúcich albumínové fotografie nalepené na kartónoch s litografickou výzdobou a textami. Karol Divald z Prešova, Hermann Wilhelm Vogel z Berlína, Alexander Schild a Eugen Kressler z Pešti a Awit Szubert z Krakova boli prvé osobnosti tatranskej fotografie. Vogel vydal dva albumy (1872 a 1874), Divald začal vydávať albumy roku 1873, Schild a Geissler fotografovali výstavbu Košicko-bohumínskej železnice v rokoch 1871 – 1872, vrátane 12 fotografií Vysokých Tatier, a Szubert vydal svoj prvý album v roku 1875.

Za éry mokrého kolódiového postupu sa začala sága fotografickej dynastie Divaldovcov v Uhorsku. Karol Divald starší po pokusoch v Bardejove založil rodinný fotografický podnik so sídlom v Prešove, najprv od roku 1863 vo dvore Dessewffyho domu a od roku 1865 riadne vybavený fotoateliér v Steinhübelovej vile na Košickej ulici¹. Aby uživil rodinu, za zákazníkmi musel podobne ako jeho predchodcovia aj cestovať. Od roku 1869 na kartónoch vizitiek uvádzal nielen Prešov, ale aj Spišskú župu, Starý Smokovec a Bardejovské kúpele, kde fotografoval počas letnej sezóny. V krátkodobých pôsobiskách Divald používal prenosný ateliér

podľa vlastného návrhu. V miestnych novinách v predstihu vyšiel oznam, kedy a kde bude fotografovať. V Starom Smokovci po postavení kaviarne (1869 – 1870) mal Karol Divald na prízemí fotolaboratórium na prípravu mokrých dosiek, ich vyvolanie a zhotovenie vizitiek. V tom čase aj levočský fotograf Béla Foltényi uvádzal na podložkách vizitiek Smokovec ako miesto pôsobenia. Hermann Wilhelm Vogel² opísal, ako Karol Divald fotografoval portréty v Starom Smokovci (1872): „Pán Divald skonštruoval originálny letný ateliér. Pozostáva z jedného druhu stanu, konštrukcie potiahnutej lanovou stenou a výsledkom je takmer tunelový ateliér. Miesta, kde je v tunelovom ateliéri sklo, sú voľné, len niekoľko závesov dovoľuje ľahkú reguláciu dopadu svetla. Pre zhotovenie obrázku poprsia stačí bezfarebné pozadie, nanajvýš jednoduchý nábytok. Na spracovanie sa využíva prízemie kaviarne v murovanej vedľajšej budove. Aký je tento obchod lukratívny, vyplýva z toho, že pán Divald zhotoví denne v priemere 12 záberov a že za tucet vizitiek si nechá zaplatiť veľkú hlavu ôsmimi, malú hlavu šiestimi guldenmi.

Čas snímania záberov je originálny, keď sa naši berlínski kolegovia dozvedia, že o druhej pán Divald ešte

Awit Szubert: Husí krk (v Polsku) | Z albumu „Tatranské výhledy“ | 1875

Karol Divald st. | Starý Smokovec (s vilou Adria vľavo) | 1894

ani nezačína. Čas jeho fotografovania leží medzi tretou a siedmou hodinou poobede. Až o tomto čase sa objavujú pôvabné Maďarky vo veľkých toaletách, až o tomto čase je jeho ateliér bez slnka.“

V Starom Smokovci, vedľa vily Adria a oproti lekární Karola Cornidesza,

si dal postaviť podľa projektu Antona Müllera z roku 1877 Karol Divald st. svoj fotoateliér a letovisko³. Výstavba bola ukončená v júni 1878. V tomto ateliéri pôsobili otec, najstarší syn a Štefan Kiss počas letnej turistickej a kúpeľnej sezóny. Tu vznikli fotografie návštevníkov Tatier, významných príslušníkov

Keď som navštevoval fotografický odbor na FAMU v Prahe v 60. rokoch, profesor Rudolf Skopec (1913 – 1975), historik fotografie, zberateľ, pre náš nepočitný ročník prednášal aj viedol semináre u seba doma. Raz som u neho objavil krabicu s mnohými fotografickými albumami. Počas ich prehladania som natrafil na

anonymný portrét z 19. storočia, kde ateliérový fotograf dieťa nasnímal nielen frontálne, ale aj od chrbta. Zaujalo ma to, dodnes mám túto dvojicu.

Počas štúdií sme si privyrábali v Československej televízii pri nakrúcaní rôznych programov,

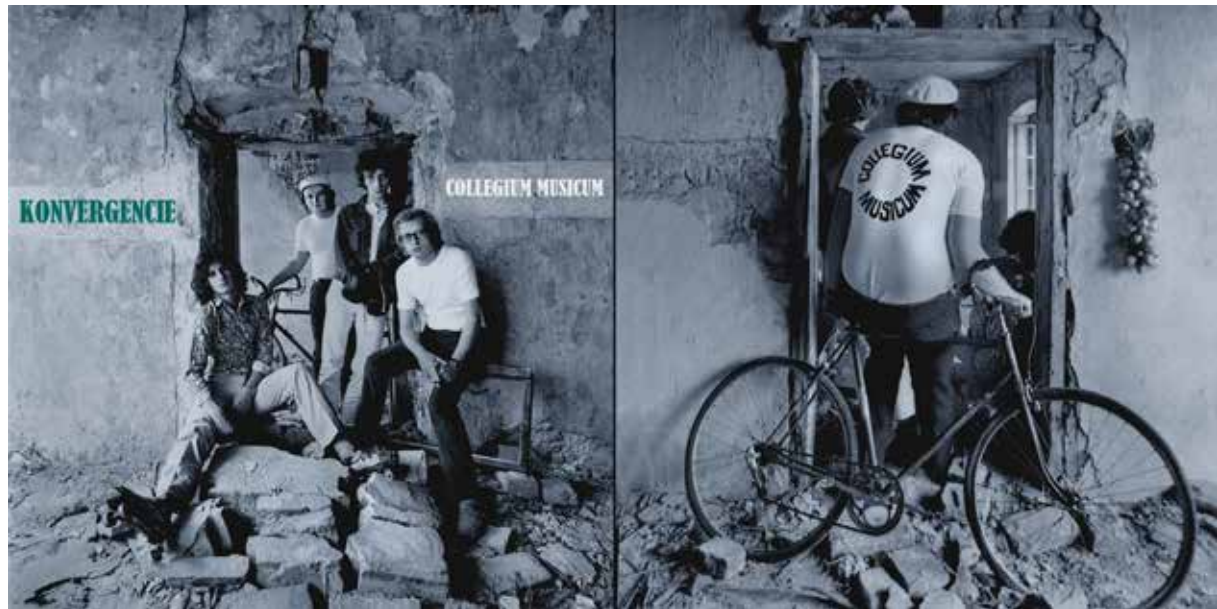
panovníckych rodín, ale najmä stredných vrstiev, ba aj horských vodcov a miestnych obyvateľov. Od roku 1881 budova bola vo vlastníctve Spišskej úverovej banky a ako vila Petófi sa využívala aj na ubytovanie. Fotoateliér naďalej zostal v rukách Divaldovcov. Pobočku v Starom Smokovci od roku 1879 prevádzkoval syn, Karol Divald ml., keď už samostatne pôsobil v Spišskej Novej Vsi. Koncom letnej sezóny, keď v Tatrách ubudlo hostí, ho otec zvykol vystriedať, ale venoval sa najmä krajinárskej fotografii⁴. Karol Divald ml. potom prevzal kanceláriu firmy Synovia Karola Divalda v Budapešti (1891), ale fotoateliér v Starom Smokovci si ešte ponechal. V roku 1898 ho odovzdal švagrovi Štefanovi Kissovi. Budovu zbúrali v roku 1958.

Miroslav Repčák

POZNÁMKY:

- 1 Csengelné Plank Ibolya, Kolta Magdolna, Vannai Nándor, Divald Károly fényképész és vegyész üvegműcsarnokából Eperjesen. A Divaldok és a Magas Tátra első képei. Budapest, Pelikán kiadó, 1993, 81 s.
- 2 Vogel Hermann, Photographie in den Centralkarpathen. Photographische Mittheilungen 9, 1873, s. 135 – 140.
- 3 Semančík Maroš, V objatí živlov. Architektúra Vysokých Tatier 1871 – 1918. Spišská Belá, OZ Belianky 2020, s. 68.
- 4 N.R., Fotograf Divald jun. hat Tátrafüred verlasssen. Karpathen Post 3(34), 24. 8. 1882, s. 3.

spolu s Igorom Lutherom (1942 – 2020) a jeho bratrancom Dodom Šimončícom (1943) sme zodpovedali za snímание filmovými kamerami, rôznych detailov, polocelkov (elektronické televízne kamery obsluhovali zamestnanci televízie). Po dokončení nakrúcania programu sa uskutočnila recepcia, počas ktorej

sa nám ako Slovákom prihovoril neznámy človek (neskôr vysvitlo, že to bol Ivan Stanislav /1939 – 2003/, budúci riaditeľ Opusu), ktorý nám povedal, že chce založiť slovenské hudobné vydavateľstvo, aby sa všetko nevyrábalo len cez Pragokonzert. A že súčasťou jeho

návrhu na zriadenie novej inštitúcie musia byť aj exkluzívne obaly platní, či by sme mu ich nepripravili. Igor Luther ma navrhol, ja som súhlasil a v duchu starej fotografie som nasnímal Collegium musicum raz spredu a druhýkrát odzadu. Stanislav to schválil, zadal do výroby

v Skalici a obal sa začal tlačiť. Už počas výroby však vstúpil do hry niekto z ideologického oddelenia ÚV KSS (myslím si, že jeho tajomník Ľudovít Pezlár /1929 – 1994/), ktorý prikázal zastaviť výrobu a zničiť vytlačený náklad. Argumentoval, že socialistická mládež sa nemôže

prezentovať na zbúraniskách. Pripravil som druhú variantu, ktorú schválili, ale až dodatočne si všimli, že Varga fajčí, a cigareta sa musela vyretušovať (dodnes to pôsobí tak, akoby mal na pere herpes). Všetko malo byť hotové na vianočné trhy, ale sa to kvôli týmto zásahom nestihlo

vytlačiť. Takže ľudia si kupovali platňu pod stromček v decembri 1971 s potvrdením, že môžu prísť ešte raz do obchodu v januári 1972 a potom im dajú aj obal.

Tibor Borský
fotograf

Príbeh fotografie Tibor Borský

K obalu platne Konvergencie (1971) Collegium Musicum (Marián Varga, Fedor Frešo, Pavol Hammel, Dušan Hájek) existujú dva moje návrhy,

jeden, ktorý nebol schválený, druhý, ktorý sa dodnes dá kúpiť v obchodoch s vinylovými platňami.

FOTOGRAFICKÉ KURZY A DENNÉ TÁBORY PRE DETI 2023

Stredoeurópsky dom fotografie aj tento rok pozýva deti na denné tábory v centre Bratislavy, na ktorých sa mladí fotografi zmenia na skutočných umelcov. V ich závere si zaželajú len dobré svetlo a hor sa za ďalšími dobrodružstvami s fotoaparátom v ruke! V ponuke sú dva tábory, ktorých súčasťou sú výlety po Bratislave – objavovanie a zachytenie architektúry Bratislavského hradu, krás Botanickej záhrady, Sadu Janka Kráľa či Medickej záhrady, práca v exteriéri i interiéri – ateliéri.

Termíny 2023: každý prázdninový týždeň
Vek: 8 – 18
Cena: 145 eur

Fotografický tábor
Pre deti a mládež, ktoré sa chcú bližšie zoznámiť s fotografiou. Deti sa naučia, že základom fotografie je SVETLO, dotknú sa sveta umeleckej i dnešnej fotografie a zistia, ako sa fotografia dostane do albumu.

Graficko-fotografický tábor
Pre všetkých, čo majú vzťah k vizuálnemu umeniu. Prvým krokom je fotografia, druhým je vytvoriť z nej obraz podľa vlastných predstáv či predlohy

– tento rok, po úspechu z roku minulého, je opäť témou KOMIKS.
JESEŇ 2023

TERAPIA FOTOGRAFIU
Termín: september 2023 – február 2024, začíname v sobotu 23. 9. 2023 (spolu 12 stretnutí, od 15.00 do 19.00, priebežné konzultácie prác on-line).
Cena: 350 eur

Môže byť (fotografická) tvorba nástrojom, ktorý mi pomôže lepšie porozumieť sebe samému, umožní mi spracovať niektoré náročné situácie alebo životné okolnosti či preklenúť náročné obdobia? Ako k tvorbe pristúpiť, ak chceme, aby nám bola fotografia čiastočne

Katarína Selecká | Terapija fotografiou

terapiou? Kurz Terapija fotografiou nesľubuje instantnú pomoc. Chce skôr ukázať cestu a ponúknuť bezpečný priestor pre otvorenie sa a cez fotografickú tvorbu sa obrátiť do seba. Výstupom z kurzu by mal byť ucelený súbor fotografií či dielo (kniha/zine/íné), ktoré bude snahou o zachytenie určitého vnútorného problému/prežívania, ktorý sa kurzista pokúsi cez tvorbu pomenovať a (vy)riešiť. Cez tvorbu sa pokúsime nájsť cestu k (s)pokojnejšiemu životu a vlastnému vnútornému prežívaniu. Kurz je určený pre ľudí, ktorí už s fotoaparátom prišli do kontaktu a ovládajú aspoň základy fotografovania. Kurzom vás bude sprevádzať p. Katarína Selecká.

ŠKOLA DIGITÁLNEJ FOTOGRAFIE PRE ZAČIATOČNÍKOV
Termín: október – december 2023, začíname prvý októbrový týždeň

(spolu 12 stretnutí, od 18.00 do 20.00).
Cena: 300 eur

Na kurze si definujeme základné pojmy a princípy z fotografickej praxe – zloženie fotoaparátu, clona, čas, filtre a doplnkový materiál. Vysvetlíme si postupy pri fotografovaní krajiny, portrétu a zátišia. Po kurze budete dokonale ovládať manuálne nastavenie svojho fotoaparátu. Kurzom vás budú sprevádzať p. Jana Kirschner a p. Pavol Breier.

ŠKOLA DIGITÁLNEJ FOTOGRAFIE PRE MIERNE POKROČILÝCH
Termín: október – december 2023, začíname prvý októbrový týždeň (spolu 11 stretnutí, od 17.30 do 20.30)
Cena: 400 eur

Kurz je určený pre všetkých, ktorí fotografujú a chcú sa dostať ďalej. Skúsir techniky, ktoré nepoznajú

a nedajú sa vyčítať z kníh, chcú experimentovať. Kurzom vás budú sprevádzať p. Petra Cepková a p. Jozef Sedlák.

DETSKÝ FOTOGRAFICKÝ KRÚŽOK POČAS ŠKOLSKÉHO ROKA 2023/2024

Aj v školskom roku 2023/2024 plánujeme pre deti otvoriť detský fotografický krúžok. Deti sa stretávajú raz do týždňa v priestoroch Stredoeurópskeho domu fotografie na 3. poschodí.

Pre podrobnejšie informácie kontaktujte Luciu Matejovičovicú, email: matejovicova@sedf.sk, tel: 0905 127 185 a sledujte www.sedf.sk.

KALENDÁRIUM

BRATISLAVA

Danubiana

Múzeum moderného umenia
Vodné dielo Čuňovo

→ 3. 9. 2023

Vladimír Židlický: Tak to vidím ja
kurátor: Vladimír Židlický

Dom umenia

SPN 12

4. 7. – 30. 7. 2023

AMFO Bratislavský kraj
krajské kolo

Slava Sedlačiková | La dolce vita

FOG

Kúpeľná 1

→ 8. 7. 2023

Olja Triaška Stefanovič: (Non)
Monuments to the Non Aligned
kurátor: Dušan Kochol

september

Dita Pepe (CZ)

kurátor: Dušan Kochol

Múzeum fotografie

Prepoštská 4

→ 9. 7. 2023

Autá doby c. k.
kurátor: Pavel Scheufler

→ 9. 7. 2023

Z depozitu Múzea fotografie
kurátor: Martin Kleibl

12. 7. – 29. 10. 2023

Béla Petrik

kurátor: Jozef Sedlák

Slovak Press Photo

Ventúrska 9

15. 6. – 31. 7. 2023

Klimatická kríza v strednej Európe

15. 6. – 31. 7. 2023

Vajanského nábrežie

Klimatická kríza v strednej Európe

(SK, HU, CZ, PL)

Stredoeurópsky dom fotografie

Prepoštská 4

Galéria Profil

→ 9. 7. 2023

Mariana Árvay Čunderlíková:
Mikrosvet včely
kurátor: Juraj Mojžiš

12. 7. – 30. 8. 2023

Pot, Slzy, La Putyka

(ASA 400 – Jan Dobrovský,
Karel Cudlín, Jan Mihalička)

6. 9. – 30. 9. 2023

Martin Jombík – Peter Janáčik:

Pomlka/Der Pause

kurátorka: Alena Vrbanová

Galéria Martina Martinčeka

→ 9. 7. 2023

Lucie Hájková: Živá voda

kurátor: Pavel Scheufler

12. 7. – 30. 8. 2023

Peter Procházka: Peter Lipa

6. 9. – 30. 9. 2023

Peter Piovarczy: Športová fotografia

kurátor: Juraj Mojžiš

Umelecký klub Studňa

Igor Matt: Mágia prírody

SENICA

Záhorské osvetové stredisko

Vajanského 5

→ 21. 7. 2023

AMFO Trnavského kraja
krajské kolo

TRENČÍN

Trenčiansky samosprávny kraj

K dolnej stanici 20A

→ 21. 7. 2023

AMFO Trenčiansky kraj
krajské kolo

Galéria M. A. Bazovského

Palackého 27

→ 8. 7. 2023

Richard Müller: Okamihy

kurátor: Marián Pauer

ŽILINA

Považská galéria umenia

M. R. Štefánika 996

→ 16. 9. 2023

Peter Rónai

kurátorka: Miroslava Sikorová

Galéria F

Predmestská 90

→ 30. 9. 2023

Pavol Ďurčo: Črepiny

kurátor: Milan Mazúr

Pavol Ďurčo | Črepiny

Peter Župník | Vesmírna loď | 2018

33. Mesiac fotografie 2023 Bratislava

V pripravovanom 33. ročníku Mesiaca fotografie sme sa rozhodli obrátiť pohľad na dianie u nás, ktoré sa vďaka 30. výročiu dvoch samostatných republík sústredilo v galerijnej prevádzke hlavne na vývoj po 1. januári 1993, na to, čo sa dialo v Česko-Slovensku pred rozdelením. Budeme mať výstavu z fondov Štátnej tajnej bezpečnosti o tom, ako fotograficky dokumentovali sledovanie okrem iných aj Milana Lasicu či Júlia Satinského, ale aj dokumentácie z bytových výstav v 70. rokoch 20. storočia atď. K tomu sme vybrali reprízu výstavy Hra na štvrtého (Tono Stano, Rudo Prekop, Michal Pacina), ktorá mala premiéru v Galérii Foma v Prahe v roku 1986 a ktorú kurátorovala (vtedajším slovníkom – bola jej komisárkou) Anna Fárová. Pavel Vavroušek predstaví súbor o Novej Sedlici, najvýchodnejšej dedine vtedajšieho socialistického Československa z rokov 1971 – 1981.

V bloku venovanom súčasnej slovenskej fotografii sme pripravili expozície Petra Župníka, Jany Šturdíkovej, Mira Nôtu a autori nastupujúcej generácie sa predstavia v rámci kolektívnej výstavy k 33. výročiu založenia Inštitútu tvorivej fotografie v Opave. Mimo Bratislavy v rámci sprievodného programu festivalu budú vystavovať Boris Németh, Lena Jakubčáková, Miloš Dohnány, Béla Petrik.

Od začiatkov v 90. rokoch sme vždy kládli dôraz na prezentáciu tvorby autorov strednej a východnej Európy. Z účasti na rôznych festivaloch sme zistili, že každý sa usiluje najmä o poznanie toho, čo sa deje v jeho okolí, a preto je prirodzené, že na festivaloch v Španielsku alebo Švédsku nenachádzame tvorbu autorov z nášho regiónu. Naproti tomu u nás tvoria dominantu programu. Či už je to maďarský reportér Zoltán Berekméri, poľská autorka Ivona Germanek, český dokumentarista Jíří Turek, surrealizmom ovplyvnená tvorba rakúskeho fotografa Stefana Oláha. Autor a kurátor Walter Bergmoser pripravil skupinovú výstavu súčasnej berlínskej fotografickej scény do priestorov Pisztorihó paláca v Bratislave...

V bloku, ktorý prekračuje regionálne geografické hranice, bude patriť dôležité miesto dvom výstavám vo verejnom priestore – súčasnej novinárskej svetovej

fotografii a špecifickému projektu, ktorý popularizuje výnimočný európsky vedecký projekt CERN. A surrealistická fotografia Gabriela Garcina z Marseille ponúkne slovenskému divákovi šancu sledovať dialóg aktuálnej scény s modernou 30. rokov.

Mimo našej bezprostrednej skúsenosti sa pohybuje fotografické dianie na Ďalekom východe, preto sme pripravili niekoľko výstav, ktoré ponúknu unikátny pohľad do kultúry Afganistanu či Iránu.

Najväčší priestor 33. ročníku Mesiaca fotografie venuje tvorbe kanadského speváka Bryana Adamsa, osobnosti, ktorej fotografická tvorba od 90. rokov je organickou súčasťou časopisov ako Harper's Bazaar, Vogue, Interview, Zoo. V roku 2006 za sériu fotografií o Mickey Rourke získal rad ocenení. Vystavuje okrem iného v National Portrait Gallery v Londýne, Fotografiska museet v Štokholme, Saatchi Gallery New York, Haus der Kunst v Mníchove atď. Jeho séria Exposed, ktorú predstaví v Bratislave, zahŕňa portréty osobností ako Kate Moss, Amy Winehouse, britská kráľovná Alžbeta, Mick Jagger, Pink, Pamela Anderson...

Václav Macek

